

zelena dežela

Glasiló Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije

št. 80, oktober 2009

**No farmers,
no food!**

stran

4

Pogovor z Mariann Fischer Boel
Mleko – zadnji izziv pred
odhodom?

stran

12

Aktualno
Več časa za vpis
namestnika nosilca
kmetijskega gospodarstva

stran

6

Tema meseca
Mlečna kriza

stran

22

Pravni nasveti
O pogodbah

Prekipelo je

» IGOR HROVATIČ

direktor

Zagotovo ste že bili deležni očitka, še posebej s strani ljudi, ki niso povezani s kmetijstvom, da kmetje v svojih protestih in jamranjih pogosto pretiravamo. Predvsem ob zadnjih protestih, ko so v nekaterih evropskih prestolnicah zlivali mleko po cestah in v odtočne kanale, se je marsikateremu milo storilo. Poznam razmere tako v evropskem kot tudi slovenskem kmetijstvu, predvsem pri prireji mleka, zato povsem razumem bes in nemoč evropskih kmetov. A ob vsem tem zgražanju in negodovanju ob polivanju mleka je treba opozoriti na nekaj drugega. Mleko na cestah je samo posledica, vzrok za to je drugje. In prav odpravljanju vzrokov za tako slab položaj pridelovalcev in kmetijstva nasploh bi bilo treba posvetiti več pozornosti.

Težave, s katerimi se ubadajo rejci (če ostanemo za trenutek pri mleku), niso tako preprosto rešljive. Še posebej, ker je težko komurkoli očitati, da se ne trudi pri iskanju rešitev. Saj veste, da se o tem pogovarjajo v Evropski komisiji, nedavno so o tem govorili evropski kmetijski ministri in sprejeli nekaj ukrepov. Tudi pri nas kmetijsko ministrstvo in vlada sprejemata ukrepe za ublažitev razmer. A na koncu izpade, da je to vse skupaj le kapljica v razburkano morje in da učinki niso takšni, kot bi si vsi želeli. Delno tudi zaradi tega, ker so postopki včasih zelo birokratski in se vlečejo prek vseh razumnih meja. Kje pa je potem rešitev?

Delna rešitev bi bila verjetno preusmeritev v druge panoge. Če je mleka preveč in če zanj ne dobiš niti toliko, kolikor te stane njegova proizvodnja (po zadnjih podatkih kmet pokriva z odkupno ceno in plačili za ukrepe vred le približno 80 % stroškov prireje mleka), potem je dolgoročno pametno razmišljati o preusmeritvi. Recimo v kakšno drugo panogo, kjer je delež samooskrbe veliko nižji kot pri mleku in je povpraševanje večje od ponudbe. Toda tega se ne da narediti preko noči, saj so tako stroji, zgradbe in celotna organizacija dela prilagojeni prireji mleka. Poleg tega je to povezano z ogromnimi stroški in denarjem, ki ga ni.

Druga rešitev je morda še bolj preprosta in jo lahko začnemo uresničevati takoj. Preprosto spijmo en kozarec mleka več! Po nekaterih podatkih v Sloveniji porabimo 260 litrov mleka in mlečnih izdelkov na leto na prebivalca. Če bi vsak spil samo en deciliter mleka več na dan, bi to pomenilo približno 64 milijonov litrov na leto. In če dodamo še eno rezino sira, malce sladoleda, jogurta in drugih mlečnih izdelkov, potem zagotovo ne bi več zlivali mleka po cestah.

Rešitve torej so. Potrebno je le malce več strpnosti in tudi vizije, kakšno kmetijstvo sploh potrebujemo v Sloveniji. Bo to nakazala prihajajoča strategija?

Reformacija je prinesla pomembna tiskana dela v slovenščini, ki so v takratnem času prevladale latinščine in nemščine v pisani in tiskani besedi pomenila pravi zaklad za Slovence. Ob dnevu reformacije, ki ga praznujemo v znak spoštovanja do vseh tedanjih pridobitev, vam vsem iskreno čestitamo.

IZ VSEBINE

NOVICE

Minister bo preučil poziv KGZS	3
Prof. dr. Jožetu Ferčetu v slovo	3

POGOVOR Z MARIANN FISCHER BOEL

Mleko – zadnji izziv pred odhodom?	4
--	---

TEMA MESECA – MLEČNA KRIZA

Kaj določa ceno mleka?	6
Evropska »politika mleka«	8
Evropskim kmetom je prekipelo!	9

AKTUALNO

Dva tisoč kmetov na Ponikvi	10
Sredstev za kmetijstvo bo manj	11
Kategorizacija po novem	11
Več časa za vpis namestnika	12
Novosti pri označevanju drobnice	13
Državno prvenstvo dvovpreg	14
Slovenski sadjarji vedno boljši	15
Sajenje sadnega drevja	16

GOZD IN LES

Je krokar res le mrhovinar?	17
-----------------------------------	----

DELO ORGANOV KGZS

Seja upravnega odbora KGZS	19
Dejavnosti organov KGZS	19
Kmetje proti ustanovitvi Regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe	21

PRAVNI NASVETI

O pogodbah (2. del)	22
---------------------------	----

ZA SPROSTITVEV

Bujta repa	23
Dan reformacije	23
Prvi november, dan spomina na mrtve	23

VABIMO

24. tradicionalni posvet Kmetijske svetovalne službe	24
--	----

Čestitamo kmetici leta Olgi Tičar!

Zveza kmetič Slovenije je ob svetovnem dnevu kmetič pripravila prireditve v Zagorju. Na prireditvi so med trinajstimi kandidatkami iz vse Slovenije za kmetico leta izbrali **Olgo Tičar**, ki jo je predlagalo Društvo podeželskih žena Kranj. Nova kmetica leta prihaja s hribovske ekološke kmetije, na kateri se ukvarjajo z živinorejo in gozdarstvom. Na razstavi Dobrote slovenskih kmetij je prejela že devet priznanj. Rada peče pecivo, poje in vodi turiste po domačem etnografskem muzeju.

Olgi Tičar čestitamo za prestižen naziv!

Zelena dežela je glasilo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. Naslov: Celovška 135, 1000 Ljubljana, tel.: 01/ 513 66 00, faks: 01/ 513 66 50, zelena.dezela@kgzs.si

Uredniški odbor: Andrej Kermavnar (predsednik), Ema Zadel (podpredsednica), Vlado Avguštin, Jože Benec, Bogdana Brilj, Marjana Cvirn, Maks Ipavec, Anita Jakuš, dr. Stane Klemenčič, Jože Meolic, Alojz Pori, Jernej Redek, Franc Režonja in Darinka Sebenik
Odgovorna urednica: mag. Tatjana Čop, tel.: 01/513 66 52, 01/513 66 40

Grafično oblikovanje, prelom in izvedba: Kmetijska založba, d.o.o.

Naslovnica: »Ni kmetov, ni hrane!« Demonstracije kmetov v Luksemburgu

Jezični pregled: Marjana Cvirn. Tisk: Delo, d. d.

Naklada: 93.000 izvodov. Cena: 0,35 €.

Časopis je za člane KGZS brezplačen.

Minister bo preučil poziv KGZS

Na sestanku s predstavniki kmetov in mlekarske industrije je minister Pogačnik zagotovil, da bo preučil poziv KGZS glede tolmačenja obveznega zavarovanja. Po sprejeti uredbi je do pomoči upravičenih 2400 rejcev, ki redijo skupaj 49.000 molznic, kar predstavlja polovico slovenske prireje mleka.

V sredo, 21. oktobra, se je kmetijski minister Milan Pogačnik sestal s predstavniki kmetov – pridelovalcev mleka, zadrug ter mlekarn in GIZ-a za mlekarstvo. Minister Pogačnik je predstavil trenutno stanje na trgu ter napovedane ukrepe za blažitev posledic mlečne krize, ki traja že eno leto. Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije sta zastopala podpredsednik KGZS Branko Tomažič in njen direktor Igor Hrovatič.

Vlada je dodelila posebno državno pomoč za pridelovalce mleka v skupni višini 2 milijona evrov, ob tem pa je minister pojasnil, da je

bilo pri pripravi ukrepa nujno upoštevati razpoložljiva proračunska sredstva, nacionalno kvoto dovoljene državne pomoči ter spodnjo mejo, ki še zagotavlja uspešnost ukrepa. To je do 42 evrov na kravo.

KGZS je ministrstvo opozorila, da se je pojavila težava, ker v shemo pomoči niso bili vključeni vsi rejci, ki so obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani skladno z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Glede slednjega je minister zagotovil, da bodo na ministrstvu preučili ustreznost tolmačenja obveznega zavarovanja in se po potre-

Trenutno so po uredbi do pomoči upravičene kmetije:

- ki so oddale zbirno vlogo v letu 2009 za uveljavljanje ukrepov kmetijske politike, v okviru katere izkazujejo najmanj tri krave molznice,
- ki oddajajo mleko v mlekarno, in sicer najmanj 3.333 kg mleka v prvih štirih mesecih kvotnega leta 2009/2010,
- kjer je nosilec ali vsaj en član kmetijskega gospodarstva obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovan iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti.

bi odločili za nadaljnje ukrepanje.

Minister Pogačnik je prisotnim tudi zagotovil, da se bo v prihodnje sestal še s predstavniki trgovinske zbornice ter se z njimi pogovoril o vlogi trgovine deležnikov v celotni mlečni verigi oz.

reševanju trenutne mlečne krize.

Sicer naj bi od leta 1995 do 2007 v »starih« članicah EU (t. i. EU-15) opustilo proizvodnjo mleka več kot 500.000 kmetij.

»TATJANA ČOP

PROF. DR. JOŽETU FERČEJU V SLOVO

V sredo 14. oktobra smo se slovenski govedorejci in kmetijski strokovnjaki ter prijatelji na ljubljanskih Žalah poslovili od staroste slovenskih govedorejcev, profesorja dr. Jožeta Ferčaja. V Sloveniji bi težko našli nekoliko starejšega govedorejca, ki ne bi poznal profesorja.

Rodil se je 28. februarja 1917 na Blejski Dobravi. Gimnazijo je končal v Kranju, študij kmetijstva pa sklenil leta 1941, dva dni pred napadom na Jugoslavijo, na Kmetijsko-gozdarski fakulteti v Beogradu (Zemunu). Tam je leta 1963 tudi doktoriral.

Po vojni je bil referent za živinorejo v Celju in Mariboru ter na Ministrstvu za kmetijstvo. Bil je tudi tajnik Zveze živinorejskih zadrug za sivorjavo govedo in tajnik Zveze živinorejskih selekcijskih zadrug. Od leta 1953 do leta 1974 je bil znanstveni sodelavec, znanstveni svetnik in predstojnik Zavoda za živinorejo na Kmetijskem inštitutu Slovenije. Od leta 1974 do upokojitve leta 1987 je bil redni profesor za govedorejo na Oddelku za živinorejo Biotehniške fakultete v Ljubljani.

Že na Kmetijskem inštitutu je vzpostavil odlične povezave s strokovnjaki in raziskovalci v Sloveniji, drugih jugoslovanskih republikah, pa tudi po Evropi. Uveljavil se je v strokovnih in znanstvenih krogih. Zato je bil v letih 1971 in 1972 celo predsednik Jugoslovanske skupnosti znanstvenoraziskovalnih organizacij za področje živinorejskih ved. Večkrat je bil tudi delegat Jugoslavije na sestankih in konferencah Evropske zootehnične federacije. Intenzivno je deloval v Evropskem združenju rejcev rjavega goveda. V času, ko je bil predsednik združenja, je organiziral konferenco v Sloveniji.

Mednarodne povezave in prizadevanje ter kakovostno strokovno in raziskovalno delo na področju govedoreje so utrdili njegov ugled. Za realizacijo razvojnih programov na področju govedoreje se je znal povezati s strokovnjaki po Sloveniji. Že na Kmetijskem inštitutu je skrbel za razvoj mladih sodelavcev in s skrbjo za mlajše sodelavce nadaljeval tudi na Biotehniški fakulteti. S predavanji in vodenjem kandidatov pri pripravi diplomskih nalog, magistrskih in doktoratov je uspešno prenašal svoje bogato znanje na študente vseh stopenj.

V Sloveniji bi težko našli govedorejca, ki se s profesorjem ni kdaj srečal. Dejaven je ostal tudi po upokojitvi leta 1987. Izjemno plodno delo profesorja ni ostalo neopaženo v široki javnosti. Prejel je številna domača in mednarodna odlikovanja, priznanja in nagrade. Naj naštejemo samo nekaj pomembnejših: Red dela z zlatim vencem (1968), Red zaslug za narod z zlato zvezdo (1987), Priznanje švicarske zveze rejcev rjavega goveda (1969), Jesenkovo priznanje Biotehniške fakultete (1977), Nagrada Sklada Borisa Kidriča za tehnično izboljšavo – s sodelavci (1981) in Kidričeva nagrada za življenjsko delo v govedoreji (1987).

Profesor je bil ploden pisec. Seznam bibliografskih navedb od leta 1947 presega 450 enot. Številna dela je napisal sam, druga pa v soavtorstvu s sodelavci. Njegova zapuščina je torej obsežna. Slovenski govedorejci, kmetijski strokovnjaki in prijatelji smo prof. dr. Jožetu Ferčaju hvaležni za vse, kar je naredil in napisal za slovenskega kmeta, kmetijstvo in zlasti govedorejo. S svojim delom si je postavil trajan spomenik.

»PROF. DR. JOŽE OSTERC

Mleko - zadnji izziv pred odhodom?

Konec leta 2004 je Mariann Fischer Boel zamenjala karizmatičnega dr. Franza Fischlerja na mestu komisarja za kmetijstvo in razvoj podeželja. Že na začetku je bilo jasno, da gospa Boel ne bo zaostajala za svojim predhodnikom v odločnosti in delavnosti. Še januarja je na sejmju v Berlinu novinarjem povedala, da bi rada ostala na tem mestu tudi v naslednjem mandatu, a da to delo pušča malo časa za družino, zaradi česar se še ni odločila. Sredi septembra pa je javnosti napovedala, da ne bo ponovno kandidirala za mesto komisarke. Ali je takšni odločitvi botrovala tudi trenutna mlečna kriza in negotova prihodnost napovedanih sprememb SKP? V tokratnem pogovoru za Zelena dežela smo ji zastavili nekaj vprašanj o njenem mandatu in o trenutnem položaju v kmetijstvu.

Gospa Fisher Boel, 22. novembra bo minilo pet let, kar ste postali evropska komisarka za kmetijstvo in razvoj podeželja in, kot ste naznanili sredi septembra, bo ta datum pomenil obenem dokončno slovo od položaja komisarke. Kako bi lahko opisali to obdobje, v katerem ste odigrali pomembno vlogo v evropskem kmetijstvu ter v razvoju skupne kmetijske politike? Kateri so za vas najbolj pomembni dosežki in kateri (če sploh) spodrsliji?

To je bilo najbolj čudovitih pet let. Bilo je obdobje izjemnih izzivov, obenem pa tudi zelo prijetno in polno zadovoljstva. Mislim, da smo naredili velik napredek v zadnjih petih letih s tem, ko smo nadaljevali s procesi reforme in pomagali našim kmetom, da se pripravijo za bodoče izzive. Med najbolj pomembne dosežke štejem reforme na področju sektorjev sladkorja, vina, sadja in zelenjave in t.i. Health Check (pregled skupne kmetijske politike).

Na drugi strani pa je morda največje razočaranje bila nezmožnost sklenitve dogovora v okviru Doha kroga pogovorov s Svetovno trgovsko organizacijo. In zadnja mlečna kriza predstavlja veliko poskusno obdobje.

Komisarka za kmetijstvo in razvoj podeželja Mariann Fischer Boel je v petih letih pokazala, da zna biti dobra poslušalka in sogovornica tako predstavnikom vlad držav EU kot tudi nevladnim organizacijam. Obenem pa je brez obotavljanja uresničila načrtovane spremembe. Ali so to bile dobre ali slabe odločitve, bo pokazal čas.

Zadnjih nekaj mesecev je v ospredju mlečna kriza. Kaj je po vašem mnenju povzročilo takšno stanje?

Glavni razlog za mlečno krizo je padec povpraševanja kot posledica splošne ekonomske krize. Nikakor pa ni povezan z odločitvijo o postopnem ukinjanju kvot. Komisija neprenehoma išče načine za podporo mlečnemu trgu in danes že lahko opazimo prve dvige cen mleka.

Gospodarske težave mnogih proizvajalcev mleka, pred-

vsem na manjših oz. hribovskih kmetijah, so že takšnih razsežnosti, da nekateri kmetje že razmišljajo o opuščanju proizvodnje mleka. Evropska komisija je predlagala že vrsto dolgo- in kratkoročnih rešitev. Kateri so po vašem mnenju najboljši oz. bodo lahko v čim krajšem času prinesli čim več učinkov?

Menim, da ni primerno govoriti o »najboljših« rešitvah. Pomembno je, da delamo tako na kratkoročnih kot tudi na srednje- in dolgo-

ročnih ukrepih za podporo kmetom zdaj in tu! In da zagotovimo dolgoročno prihodnost mlečne proizvodnje v Evropi. Komisija predvideva to leto porabo do 600 milijonov evrov za tržne ukrepe. O predlogu komisije za podaljšanje intervencijskega obdobja bo 19. oktobra razpravljala Svet Evrope (opomba urednice: Svet Evrope je 19. oktobra sprejel predlog, ki ga je predstavila komisarka Boelova).

Kar 70 odstotkov neposrednih plačil se bo lahko to leto začelo izplačevati šest tednov prej kot po navadi (od 16. oktobra dalje).

Kot del reforme SKP iz leta 2003 bo dodatnih 5 milijard evrov letno dodanih k neposrednim plačilom proizvajalcev mleka, ki bodo namenjeni pokrivanju izpada zaradi ravni intervencijskih cen. Skladno s pregledom SKP in paketom za gospodarsko oživljanje bo dodatnih 4,2 milijarde evrov namenjenih »novim izzivom«, vključno z restrukturiranjem mlečnega sektorja. Vse to pa je dejansko dodano za povrh vsega, kar je že omogočeno v politiki razvoja podeželja.

Komisija je tudi razširila Program šolskega mleka s povečanjem možnih izdelkov in starostnih skupin otrok, ki jih bo ta shema zajela. Prav tako smo omogočili nove promocij-

ske ukrepe, namenjene mlečnim izdelkom.

Komisija trenutno pripravlja poročilo o dobavni verigi v mlečnem sektorju z namenom povečati transparentnost in preveriti, ali obstajajo kakršnikoli težave glede konkurenčnosti.

Devetega oktobra je Komisija predlagala nadaljnje kratkoročne ukrepe. Slednji zajemajo razširjeno opredelitev motnje v mlečnem sektorju z namenom hitrejšega odziva na motnje trga.

Za kvotni leti 2009/2010 in 2010/2011 so predvidene spremembe glede sheme odkupa kvot s strani države članice. Na ta način kupljena kvota, ki je zadržana znotraj nacionalne rezerve, ne bo več prišteta k nacionalni kvoti v primeru, ko se bo potrebno odločiti, ali se določi kazen na preko-račeno kvoto. V kolikor bo kazen določena, bo lahko delež, sorazmeren z odkupljeno kvoto, uporabljen za restrukturiranje sektorja.

Kasneje tekom oktobra bo Komisija formalno sprejela spremembe glede pravil nacionalnih pomoči ter omogočila državam članicam plačilo posameznim kmetovalcem do 15.000 evrov, in sicer do konca leta 2010. Prvi sestanek izvedenske skupine visoke ravni (HLG) za mleko je bil 13. oktobra z namenom pregleda srednje- in dolgoročne prihodnosti mlečnega sektorja.

Skupini HLG za mleko predseduje generalni direktor za kmetijstvo in razvoj podeželja pri Komisiji Jean-Luc Demarty, ostali člani pa so predstavniki držav članic. Ko bo potrebno, bo Komisija povabila strokovnjake in predstavnike nevladnih organizacij k sodelovanju s HLG skupino. Skupina se bo praviloma sestajala enkrat mesečno in bo predstavila končno poročilo do konca junija leta 2010.

Kakšne so realne možnosti, da se doseže splošni dogovor na ravni Evropske unije gle-

de pogodbenih razmerij med proizvajalci mleka in mlekar-nami kakor tudi s trgovskimi verigami oz. prodajalci?

Ravno to je zadeva, s katero se ukvarja skupina HLG in ne bi bilo prav, da bi v naprej sodila o izidu teh razprav. Natančneje, skupina je še razpravljala o tem, ali je obstaja potreba po formalizaciji pogodb med kmeti – proizvajalci mleka in odkupovalci oz. mlekar-nami, z namenom pokrivanja odkupa svežega mleka. Kaj naj bi bili osnovni členi takšnih pogodb? Kakšna naj bi bila cena, za katero bi se vse strani izpogajale, da bi obenem omogočili enakovredno obravnavo podobnih poslov? Ali naj bodo količine v naprej določene? Kako naj se obravnava kršitve takšnih pogodb? Kako lahko povečamo pogajalsko moč kmetov? In kakšno vlogo naj v teh okvirjih odigrajo kmetijske stanovske organizacije?

Ob številnih priložnostih ste poudarili, da je prihodnost mlečnih kvot jasna! Pa vendar danes že lahko opazujemo posledice njihove opustitve. Ali ste še vedno prepričani da je to najboljša rešitev za evropsko kmetijstvo?

Trenutne cenovne razmere nikakor nimajo ničesar skupnega s postopno ukinitvijo kvot. V kvotnem letu 2008/09 je proizvodnja mleka večinoma ostala stabilna kljub 2,5-odstotnem povečanju kvot. Pa vendar so bile cene mnogo nižje. To se je zgodilo zaradi padca povpraševanja, vezanega na gospodarski preobrat. Trenutno smo 4,2 odstotka pod kvoto, zato ukinitve kvot ne bo prinesla velikih sprememb. Odločitve glede ukinitve kvot so junija ponovno potrdili voditelji držav članic. Danes ne vidim nobenega ministra, ki bi posil za ohranjanje kvot.

Mnoge nove članice EU so postale testni poligon oz. neka-

kšen nov »vir potrošništva« za multinacionalke predvsem v mlečni industriji in trgovini. Ali ste opazili ta pojav in ali menite, da bi tudi o tem morali razpravljati ustrezni organi EU?

Komisija ima pomembno vlogo pri podpori gibanj na trgu skozi ukrepe skupne kmetijske politike. Vendar mi se ne moremo (in se tudi ne) vmešavati v odločitve glede investicij privatnih podjetij. Seveda pa ima Komisija tudi tu pomembno vlogo saj skrbi, da podjetja spoštujejo konkurenčna pravila.

Kakšna sta vloga in delež Evropske unije in kakšne so vloge posameznih držav članic pri reševanju mlečne krize?

Evropska unija ima skupaj z vsemi svojimi inštitucijami vitalno vlogo pri reševanju mlečne krize. Mnogi ukrepi so sprejeti na ravni EU. V drugih primerih pa EU določi razpon možnosti. Od posameznih vlad je odvisno, ali bodo uporabljene ponujena orodja.

Tako je na primer z ukrepi razvoja podeželja (PRP) ali pa z možnostjo plačila do 15.000 evrov na kmeta iz naslova državne pomoči, katero bo Komisija odobrila do konca tega meseca dalje.

Danes tako Evropska unija kot tudi posamezne evropske regije niso samozadostne pri pridelavi hrane. Ali menite, da je to problem? Ali bi bilo potrebno spodbujati lokalno pridelavo in porabo, da bi zagotovili boljšo kakovost hrane (sveža hrana znanega porekla) in prispevali k ohranjanju okolja (manj transporta)?

Namen naše skupne politike je zagotavljanje proizvodnje hrane po celi Evropski uniji, vendar samooskrba ni sama sebi namen. Moramo priskrbeti hrano tako za naše, evropske porabnike kakor tudi za izvoz na trge, kjer je pov-

praševanje po visokokakovostni evropski hrani in pijači. Seveda je zanimivo spodbujati lokalne kmečke tržnice in lokalno porabo sezonskih proizvodov, da bi se izognili nepotrebnim prevozom hrane. Toda poiskati je potrebno dobro ravnovesje. Komisija se trenutno ukvarja s politiko kakovosti, da bi izboljšali in poenostavili sisteme označevanja. Slednje mora dati porabniku boljšo predstavo glede kakovosti hrane, ki jo kupuje, obenem pa lahko pomaga kmetom pri promociji njihovega izjemnega truda, ki ga vložijo v proizvodnjo izdelkov vrhunske kakovosti.

Lojalna konkurenca na trgu z živili znotraj EU je nekaj, o čemer se ne razpravlja preveč. Ali res vsi prehranski izdelki iz EU ustrezajo enakim zahtevam?

Vsi prehranski izdelki EU morajo ustrezati enakim EU standardom prehranske varnosti. Prav tako morajo biti pridelani skladno z evropsko zakonodajo glede varovanja okolja in dobrobiti živali. Seveda pa znotraj teh zahtev prihaja do precejšnjih razlik. Nekateri proizvodi so pridelani skladno s standardi ekološkega kmetijstva, drugi so zaščiteni kot tradicionalne posebnosti, nekateri pa ustrezajo zahtevam zasebnih shem kakovosti.

Pomembno je, da pripravimo politiko kakovosti tako dobro, da lahko kmetje poudarijo posamezne lastnosti svojih proizvodov oz. jih razložijo porabnikom, slednji pa morajo dobiti tako dobre informacije, da se lahko odločajo med množico ponujenih izdelkov.

Vprašanja so postavili:

» CIRIL SMRKOLJ

» MARKO DOLINAR

» TATJANA ČOP

Prevod:

» TATJANA ČOP

Kaj določa ceno mleka?

V Sloveniji predstavlja reja goveda eno izmed glavnih kmetijskih panog, ki ob pridelavi zdrave in varne hrane ohranja in vzdržuje kulturno krajino ter zagotavlja poseljenost hribovitega sveta. Glavni razlogi za rejo živali so predvsem primerne podnebne in talne razmere, ki omogočajo ustrezno pridelavo sena in silaže in v manjši meri pridelavo žit. Te površine lahko ustrezno izkoristimo samo s pašo oz. košnjo za pridobivanje krme za prežvekovalce.

Skupno prireja mleka v Sloveniji predstavlja od 14 od 16 % skupne vrednosti kmetijske proizvodnje (KIS, Ocena stanja v kmetijstvu v letu 2008). Zaradi strukture kmetijskih gospodarstev in razdrobljenost parcel je reja živali organizirana na majhnih enotah, kar negativno vpliva na ekonomiko prireje, saj so stroški prireje zaradi prevozov in organizacije proizvodnje veliko večji, kot je to v povprečju pri velikih zaokroženih kmetijah. V Sloveniji se je v kvotnem letu 2008/2009 s proizvodnjo mleka za prodajo mlekarbam ukvarjalo okoli 8.700 gospodarstev s povprečnim staležem 11,8 goved in doseglo v povprečju 60.000 kg oddanega mleka mlekarbam. V EU-15 je to povprečje bistveno višje, saj v povprečju redijo 62,4 goveda na gospodarstvo z višjo proizvodnjo.

Junija 2003 so se v Svetu Evropske unije sporazumeli o spremembah politike EU v mlečnem sektorju. Glavne točke so bile:

- znižanje intervencijskih cen masla in mleka v prahu,
- postopno povečevanje kvot do 1. aprila 2015, ko bi jih v celoti ukiniteli.

Cilj reforme v sektorju mleka in mlečnih izdelkov iz leta 2003 je bil povečati konkurenčnost in tržno usmerjenost. Z nižjo zajamčeno ceno masla in posnetega

mleka v prahu bi tako zmanjšali proizvodnjo teh izdelkov in spodbudili proizvodnjo izdelkov z višjo dodano vrednostjo. Istočasno povečanje kvot bi spodbudilo dodatno proizvodnjo ter olajšalo prestrukturiranje sektorja.

V letu 2007 so se pojavili izjemni pogoji, saj je povpraševanje po mleku in mlečnih izdelkih na svetovnem trgu stalno naraščalo, hkrati pa se je izvoz iz glavnih izvoznih, kot so Avstralija (suša), Argentina (nizke temperature) in EU (večja domača poraba), močno zmanjšal. To je v EU in Združenih državah Amerike sprožilo porabo javnih zalog masla in mleka v prahu.

SVETOVNA PROIZVODNJA

Svetovna proizvodnja mleka se stalno povečuje. Od leta 1998

se proizvodnja mleka povečuje za najmanj 10 milijonov ton letno in po pričakovanjih naj bi se ta trend nadaljeval. EU izvaja le majhen del svoje proizvodnje mleka v tretje države (9 % preračunano na suho snov mleka v letu 2006), ravno tako je uvoz mlečnih izdelkov v EU majhen (1 % preračunano na suho snov mleka).

Ameriški inštitut za ekonomske analize hrane in kmetijstva (FAPRI) in Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) sta predvidevala, da se bosta svetovna mlečna proizvodnja in poraba v naslednjih letih zmerno povečevali. Svetovna tržna perspektiva za trgovino z mlečnimi izdelki je po teh napovedih zelo pozitivna, zlasti za sir.

Na osnovi dogodkov v letu 2007 so v Evropi napovedovali naslednje trende:

- da bo proizvodnja mleka v EU med letoma 2007 in 2014 ostala razmeroma stabilna, se kratkoročno nekoliko povečala zaradi višjih cen mleka, povečala pa se bo količina mleka, dobavljenega mlekarbam, zaradi preusmeritve z neposredne prodaje na prodajo mlekarbam v novih državah članicah,
- napovedali so zelo hitro rast porabe sira v novih državah članicah; ta naj bi se povečala za 35 %, v EU-15 pa naj bi poraba sira zrasla za 5 %, zato bi potrebovali še dodatnih 771.000 ton sira, za kar pa je potrebno približno **6,2 milijona ton ekvivalentov mleka**,
- znižanje porabe svežih mlečnih izdelkov (manjša poraba konzumnega mleka) in hkrati povečanje porabe mlečnih izdelkov iz fermentiranega mleka, kar naj bi skupno porabo povečevalo za 0,5 % mleka na leto oz. **dodatno porabo 1,75 milijona ton mleka** v letu 2014.

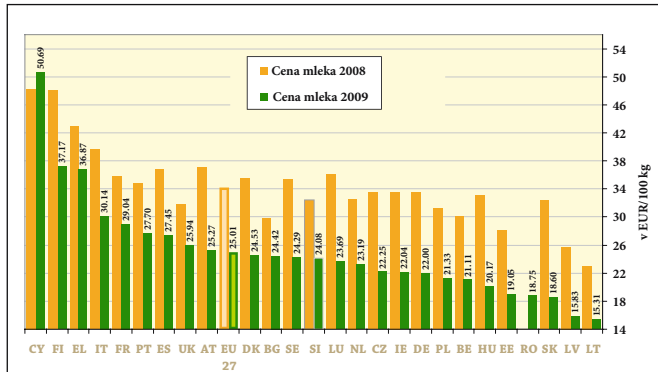
Skupaj bi to pomenilo, da naj bi med letoma 2007 in 2014 zaradi povečanega domačega povpraševanja potrebovali dodatnih 8 milijonov ton mleka na leto.

GIBANJE CEN V EVROPI

Zaradi povečanega povpraševanja v svetovnem merilu se je v drugi polovici leta 2007 pojavilo veliko povpraševanje po mleku. V enakem obdobju se je močno dvignila cena žit, kar je imelo za posledico visoke cene krmil. Oboje je v Evropi po podatkih nizozemske LTO dvignilo odkupne cene mleka v povprečju do 40 centov za kilogram mleka. Cene so se nato v obdobju januar-marec 2008 močno znižale in pristale pri 32 do 33 centov za kilogram. To se je zgodilo zaradi manjšega povpraševanja od predvidenega, znižanja cen surovin (žit, pogonskih goriv, gnojil), začetka krize in sezonskega vpliva. V času od julija do avgusta je cena rahlo zrasla, kar je netipično za to obdobje, in nato zopet strmo padla v času od septembra do aprila 2009, kar je bila posledica prevelikih količin mleka in precej manjše porabe zaradi finančne krize, ki je nastopila v tem času. V vseh prejšnjih obdobjih (od leta 2000 do 2006) je v tem času cena rasla. Letošnja julijska cena je v povprečju 26 centov za kilogram mleka s 4,2 % tolsče in 3,4 % beljakovin (gre za tehtano povprečje za 15 največjih mlekarbam EU).

KAKŠNE SO CENE MLEKA V SLOVENIJI?

V Sloveniji je cena mleka začela padati januarja letos. Odkupna cena mleka je avgusta padla s pri-

Cene mleka v državah članicah EU (primerjava cen julija 2009 s cenami julija 2008) Vir: DG Agri, Eurostat, september 2009

blizno 35 centov na dobrih 26 centov za kilogram oz. za dobrih 26 % v primerjavi z decembrom 2008. V istem obdobju so stroški priraje mleka padli le za 0,7 %. Koeficient ekonomičnosti pri proizvodnji 6.500 kg mleka na kravo je približno 88 %, pri nižji proizvodnji mleka 4.500 kg na kravo pa le 76 %. V prvih sedmih mesecih letošnjega leta se je glede na enako lansko obdobje odkup mleka po podatkih statistike zmanjšal za 1,6 %.

V primerjavi s cenami v drugih državah EU so slovenske cene v julij 2009 na trinajstem mestu in dosegajo 24,08 centa za kilogram mleka (Eurostat, september 2009).

KAJ SO GLAVNI RAZLOGI ZA ZNIŽEVANJE CENE MLEKA?

Razlogi so trije:

- **Poraba v Evropi se zmanjšuje** in ne povečuje, kakor so predvidevali strokovnjaki; domnevamo lahko, da je temu vzrok splošna gospodarska kriza.
- **Izvoz se je v letu 2008 zmanjšal** zaradi močnega evra in splošne napovedi slabših gospodarskih razmer.
- **Zaradi napovedane ukinitve mlečnih kvot so vsi odkupovalci pri-**

čakovali nižjo ceno, obenem so proizvajalci povečevati priraje mleka.

Zopet se ponavlja stara zgodba, ko se nižje cene sodčka nafte in cene žit ne odražajo takoj v nižjih cenah mineralnih gnojil in krmil, saj je krma, ki jo uporabljamo sedaj, pridelana še po starih, višjih vhodnih stroških. Zaradi tega so številne v priraje mleka usmerjene kmetije, ki so v preteklih letih investirale v povečanje priraje in nosijo finančno breme najetih posojil, v hudih težavah. Takšno zniževanje odkupne cene mleka in s tem dohodka teh kmetij ogroža obstoj najbolj vitalnih kmetij z mlečno proizvodnjo, saj so se proizvajalci mleka v tem času intenzivno prilagajali z zniževanjem stroškov in pri tem porabili vse notranje rezerve.

ZAHEVE KMETIJSKO GOZDARSKE ZBORNICE SLOVENIJE

Povečati in izboljšati vse ukrepe za povečanje porabe mlečnih proizvodov:

- povečati generično promocijo za povečanje porabe mlečnih proizvodov za prebivalce,
- spodbujanje posebnih shem, kot na primer šolsko mleko,
- dovoliti uporabo v druge, industrijske namene

Edina možnost za dvig cen mleka na raven normalnih odkupnih cen je povečana poraba mleka in mlečnih izdelkov, usklajena s proizvodnjo. K temu lahko pripomorejo naslednji ukrepi:

- več promocijskih dejavnosti, hitro okrevanje po gospodarski krizi in posledično dvig standarda prebivalstva
- večji izvoz iz EU oz. iskanje novih trgov,
- uporaba mleka oz. nekaterih mlečnih izdelkov za druge namene.

in dovoliti uporabo mlečnih sestavin za prehrano živali,

- stimulirati in poenostaviti postopke za izvoz mleka in mlečnih proizvodov izven EU,
- storiti vse za večjo uporabo intervencijskega odkupa masla in mleka v prahu s ciljem zmanjšati obseg mlečnih proizvodov na trgu.

Izboljšati likvidnost kmetijskih gospodarstev, saj so zaradi dodatnih zahtev (okolje, dobro počutje živali) kmetijska gospodarstva v finančnih težavah pri plačevanju zapadlih obveznosti:

- uporabiti del sredstev iz kmetijskega proračuna EU, ki niso bila porabljena v tekočem letu, za dodatno podporo mlečnemu sektorju,
- zagotoviti zgodnejša izplačila ukrepov kmetijske politike.

Bistvenega pomena za bodočo uspešnost mlekarske panoge je bolj pogloblje-

no partnerstvo vseh udeležencev v agroživilski verigi, od priraje, odkupa preko predelovalne industrije do prodaje končnemu potrošniku.

Doslej je bilo to povezovanje šibko oziroma je preveč slonelo na kratkoročnih, samo kupoprodajnih odnosih. Potrebno bo poiskati in osvojiti nove trge, pripraviti nove proizvode z višjo dodano vrednostjo, razmisliti o večji specializaciji in racionalizaciji. Vsi udeleženci v verigi bi morali nastopiti skupno na osnovi dolgoročnih, trdnih medsebojnih povezavah in ob ustreznem razrezu končne cene pošteno razdeliti deleže vsem udeležencem v verigi.

Preučiti postopek ukinitve kvot in najti ustrezno ureditev – ponovna uvedba kvot s ciljem zagotoviti enake pogoje za kmetovanje v različnih področjih.

»UROŠ ZGONEC

Priraje mleka je danes predvsem podrejena ustvarjanju dohodka. Kaj lahko stori rejec za povečanje dohodka?

- Pripravi dobro krmo – košnja in spravilo pravočasno ob ugodnem vremenu – priredi čim več mleka iz osnovne krme.
- Zdravstveno stanje črede – dobra praksa pri molži, dobro opazovanje – izboljšana reprodukcija.
- Visoka mlečnost v standardni laktaciji ob nizkih fiksnih stroških za liter mleka.
- Dolga življenjska doba molznic – več mleka na življenjski dan.
- Primerno, živalim prijazno naravno okolje.

Evropska »politika mleka«

Pregled zgodovine skupne kmetijske politike na področju pridelave mleka

Skupna kmetijska politika je bila opredeljena z Rimsko pogodbo leta 1957 in je nadaljevanje politike nekaterih evropskih držav, predvsem Francije in Nemčije. Nastajala je postopno in je prva skupna politika Evropske gospodarske skupnosti ter hkrati eden od osnovnih elementov integracije med članicami. Leta 1962 so sprejeli predpis o ustanovitvi posebnega Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) za financiranje SKP, ki predstavlja finančno orodje Skupne kmetijske politike (SKP).

SKP temelji na treh osnovnih načelih: (1) enotnost trga - skupni trg s prosto prodajo kmetijskih proizvodov, odprava vseh carin in drugih trgovinskih ovir, odprava državnih subvencij, dopuščajo se le enotne cenovno-zaščitne garancije; (2) dajanje prednosti domači pridelavi na skupnem trgu EGS/EU (tržno-cenovna zaščita) in (3) finančna solidarnost držav članic, ki temelji skupnem proračunu za izvajane in upravljanje SKP.

V Rimski pogodbi je za kmetijstvo pomemben 39. člen, v katerem so zapisani temeljni cilji kmetijske politike: zagotoviti dostopno in redno oskrbo za živili po primernih cenah, povečati proizvodnost v kmetijstvu s pospeševanjem tehničnega napredka in racionalizacije kmetijske proizvodnje, primerno izrabiti naravne vire ter varovati okolje.

SKP je nastajala v času povojne obnove in pomanjkanja hrane, zato sta bili samooskrba in nemotena oskrba prebivalstva s hrano pomembna cilja. Uvedli so visoke uvozne dajatve in tako onemogočili vstop tuji konkurenci. To je dvignilo domače cene v primerjavi s svetovnim trgom. Obseg pridelave je hitro naraščal in začeli so nastajati presežki, ki bi brez dodatnih ukrepov vodili v znižanje cen.

Za večino kmetijskih proizvodov je bil uveden skupni trg in različne oblike intervencijskih ukrepov. Da bi omogočili izvoz določenih proizvodov EU na svetovni trg, so se odločili za izplačilo posebnih povračil iz skupne blagajne, ki naj bi omogočili prodajo kljub nižjim svetovnim cenam. Izvozna nadomestila so pokrivala razliko med ceno na svetovnem trgu in domačo tržno ceno.

S tržnimi intervencijami je EU dosegla zastavljeni cilj prehranske varnosti in iz neto uvoznice postala druga največja svetovna izvoznica hrane. Hkrati s tem pa so naraščale tudi težave SKP. Največji problem so postali izdatki za presežke mleka. Kmetijski ministri so bili postavljeni pred dejstvo, ali se odločijo za drastično znižanje cen mleka ali za uvedbo proizvodnih kvot in s tem omejevanje prireje mleka. Tako je po uvedbi reforme iz leta 1984 vsaka članica EU pridobila kvote na podlagi letne prireje mleka. S kvotami in kaznimi za prekoračitve le-teh sta bila zagotovljena primeren obseg proizvodnje in posledično ustrezna cena mleka.

Leta 1988 so naraščajoči izdatki za tržne podpore kmetijstvu pripeljali do popolne prora-

čunske krize. V začetku devetdesetih pa je postalo jasno, da bo potrebna radikalnejša reforma. Po dolgotrajnih pogajanjih je leta 1992 prišlo do najboljšejnega preoblikovanja SKP, tako imenovane **MacSharryeve reforme**, imenovane po tedanjem komisarju EU za kmetijstvo. Ta je v bistvu nadgradila način dodelitve subvencij. Zmanjšali so intervencijske cene, izgubo dohodka kmetov pa nadomestili z ne-

posrednih plačil in je pomenil zgolj nadaljevanje začetih reform iz leta 1992.

SKP je s sprejetjem reforme leta 2003 vstopila v novo reformno in proračunsko obdobje do leta 2013. Spremenili so se cilji in podpore. Poudarjena je večnamenskost evropskega kmetijstva, na kateri temelji nova vloga kmetijske politike. Reforma je uvedla proizvodno nevezana pla-

Cilji SKP so še zmeraj veljavni, vendar se redko izpostavljajo

V zvezi s SKP se pogosto pojavlja pojem Evropski model kmetijstva, ki ga je Evropski svet leta 1997 opredelil na naslednji način: »Skupnost je odločena, da nadaljuje z razvojem sedanjega evropskega modela kmetijstva s prizadevanjem za večjo notranjo in zunanjo konkurenčnost. Kmetijstvo je gospodarska dejavnost, ki mora biti prilagodljiva, trajnostna, konkurenčna in razširjena na celotnem območju Evrope. ... Reforme bi morale voditi k ekonomskim, smiselnim in uresničljivim rešitvam, ki so socialno sprejemljive in omogočajo doseganje primerne dohodka.«

posrednimi plačili. Pri žitih in oljnicah so plačilo vezali na program praha, pri govedu in drobnici pa na obtežbo površin z živalmi. Učinke reforme so želeli povečati z dodatnimi ukrepi, kot so kmetijsko-okoljski programi, ki s plačili nagrajujejo manj intenzivne načine pridelave hrane. Reforma je umirila proizvodno in proračunsko rast ter omogočila uspešen zaključek trgovinskih pogajanj v okviru mednarodnega sporazuma o trgovini in carinah. Dogovor o kmetijskem proračunu do leta 2006 je vodil v nadaljnjo liberalizacijo cen in dvig

čila na osnovi prejetih sredstev v referenčnem obdobju, države v EU pa se lahko odločijo za ohranitev dela proizvodno vezanih plačil. To ravnovesje pa bo verjetno samo začasno. Ohranjena notranja protislovja, nadaljnji pritiski zunanjetgovinskih partnerjev ter posledice globalizacije bodo terjali nadaljnje spremembe evropske kmetijske politike.

»UROŠ ZGONEC

Evropskim kmetom je prekipelo!

V tem letu so se zvrstili številni protesti kmetov po vsej Evropi, rdeča nit vseh pa je bilo mleko – odkupne cene, mlečne kvote in njihova napovedana ukinitev. Prva opozorila kmetov v zvezi s padanjem odkupnih cen mleka so se pojavila že v drugi polovici leta 2008. Marca 2009 pa so evropski kmetje začeli s protesti opozarjati na posledice gospodarske krize v sektorju mleka.

PRAGA, 12. MAREC 2009 - MLEKO IN IZENAČITEV POGOJEV ZA KMETOVANJE

Na protestu, ki je potekal v času konference o kakovosti kmetijskih pridelkov in živil, so kmetje od odgovornih zahtevali učinkovito ukrepanje za zastavitev padanja cen kmetijskih pridelkov. Zbrani kmetje so zahtevali konkretne ukrepe, da se stabilizira mlečni trg in ustavi padanje cen mleka, ki resno načenjajo panogo v celotni Evropi. Druga zahteva približno pet tisoč kmetov je bila, da se izenačijo pogoji za kmetovanje med tako imenovanimi starimi in novimi članicami EU. Poleg čeških kmetov so se protesta udeležili še kmetje iz Poljske, Slovaške, Madžarske, Litve, Nemčije, Avstrije in Slovenije.

BRUSELJ, 18. JUNIJ 2009 – IZPOSTAVLJENE DROBNOPRODAJNE CENE MLEKA

V Bruslju je nedaleč od prizorišča, kjer je potekal dvodnevni vrh EU, protestiralo na stotine kmetov zaradi padajočih cen mleka. Kmetje iz Belgije, Francije, Nemčije, Nizozemske in Švice so se v Bruselj pripeljali s traktorji in povzročili velike prometne zastoje. Kmetje so trgovce na drobno obtoževali izkoriščanja in opozarjali, da je odkupna cena drastično padla, medtem ko cene za kupce v trgovinah ostajajo enake. Kmetje

so tudi nasprotovali dogovoru, ki je bil sklenjen novembra lani in predvideva postopno višanje mlečnih kvot do leta 2015, ko naj bi bile te odpravljene.

LUKSEMBURG, 22. JUNIJ 2009 – TEŽAVE V CELOTNEM KMETIJSTVU IN MLEKO

Tretji večji organizirani protest kmetov se je zgodil le štiri dni po bruseljskem protestu. Demonstracije v Luksemburgu so potekale v času zasedanja kmetijskih ministrov EU. Več kot štiri tisoč protestnikov iz vseh držav EU se je zbralo, da bi širši javnosti in kmetijskim ministrom predstavili resnost in kritičnost položaja v kmetijskem sektorju. Govorniki so ministre pozvali k takojšnjemu reševanju nastalega položaja ter poudarili, da je potrebno sprejeti korenite ukrepe za rešitev kmetijskega sektorja. Predvsem sta bila izpostavljena mlečni sektor in prašičereja. Predstavniki slovenskih kmetov so pozvali ministre k takojšnjem ukrepanju za rešitev nastalega položaja. Glavno sporočilo demonstracij je bilo, da so kmetje v krizi, da brez kmetijstva ni hrane, ter da je kmetom potrebno zagotoviti pravičen delež v prehranski verigi.

STRASBOURG, 14. JULIJ 2009 – PRAVIČNE CENE ZA MLEKO

V bližini Evropskega parlamenta v Strasbourgu, kjer so po-

KGZS je organizirala sodelovanje na demonstracijah, ki so se jih udeležili predstavniki zborničnih organov in drugih nevladnih kmetijskih organizacij.

slanci začeli ustanovno zasedanje, se je zbralo več sto evropskih pridelovalcev mleka, ki so med drugim zahtevali pravičnejše cene za mleko in znižanje mlečnih kvot. Shoda se je v organizaciji European Milk Board (EMB) in Evropske koordinacije Via Campesina (ECVC) udeležilo okoli tisoč protestnikov iz Francije, Nemčije, Portugalske, Španije, Belgije, Italije in Švice, ki so opozorili na zaostrovanje položaja v mlečni verigi.

CINEY, 16. SEPTEMBER 2009 - POLIVANJE BELGIJSKIH POLJ Z MLEKOM

Eden medijsko najbolj odmevnih, marsikje tudi z negativnim predznakom, je bil protest belgijskih kmetov, ki so zaradi nizkih odkupnih cen po poljih okoli kraja Ciney protestno razlili tri milijone litrov mleka.

Kmetje so izpostavili, da morajo mleko prodajati po ceni, ki je za polovico nižja od proizvodnih. Protesta se je udeležilo okoli dva tisoč kmetov, ki so v Ciney prišli z okoli štiristo traktorji in po poljih razlili enodnevno prirejo mleka.

BRUSELJ, 5. OKTOBER 2009 - KVOTE IN MLEKO

Medtem ko so v začetku prejšnjega meseca kmetijski ministri EU razpravljali o dolgoročnih ukrepih za pomoč sektorju mleka, je protestiralo okoli tisoč jeznih kmetov, ki so zahtevali hitre ukrepe.

»MARJAN PAPEŽ

Dva tisoč kmetov na Ponikvi

Ponikva je letos že šestič zapored prijazno sprejela kmete in druge obiskovalce iz cele Slovenije, ki so se udeležili tradicionalnega srečanja pri zavetniku slovenskega kmetijstva in kmetijskega slovstva blaženemu Antonu Martinu Slomšku. Zahvala za letošnje pridelke in priprošnja za boljši položaj kmeta.

V organizaciji Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, občine Šentjur pri Celju, župnije Ponikva in številnih prostovoljcev je v nedeljo, 11. oktobra, na Ponikvi potekalo šesto tradicionalno srečanje kmetov pri zavetniku slovenskega kmetijstva in kmetijskega slovstva Antonu Martinu Slomšku. Letos se ga je udeležilo okoli dva tisoč kmetov in ostalih, ki jim je kmetijstvo blizu.

Srečanje se je pričelo z mašo v cerkvi svetega Martina na Ponikvi. V uvodnem delu svečane maše je spregovorila Nevenka Cmok. Nadškof Anton Stres je v svoji pridigi poudaril hvalnico modrosti, ki je nekaj drugega kakor učenost. To je tista razumnost, ki človeku v odločilnih trenutkih pomaga, da se prav odloči in jo zato tako radi ter upravičeno imenujemo »zdrava kmečka pamet«. V tem izreku se izraža prepričanje, da kmečko življenje, njegova bližina z naravo in njenimi zakonitostmi človeka usposablja, da ravna modro in preudarno.

Slomškova misel »Kdor svojo domovino ljubi, se bo vsega veselil, kar srečo domovine povišuje«, ki je bila tudi geslo letošnjega srečanja, je prišla posebej do izraza ob prinašanju simboličnih darov k oltarju. Kmetje iz različnih koncev Slovenije so z darovi svojih krajev izrazili hvaležnost do plodov, ki jih daje narava. Svoje izvirne prošnje so v molitev za boljši položaj kme-

ta vtkale tudi vinska, mlečna in medena kraljica ter hmeljarska princesa. Po maši so članice sedmih lokalnih društev kmečkih žena pripravile pogostitev s tipičnimi jedmi svojih krajev.

Na svečani akademiji pred rojstno hišo blaženega Antona Martina Slomška na Slomu je predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije Ciril Smrkolj kritično izpostavil vprašanje, zakaj bi se morala Slovenija danes zadovoljiti le s 50-odstotno prehransko samooskrbo glede na to, da je leta pred leti dosegala 85 odstotkov. Poudaril je nujnost čimprejšnje vzpostavitve mehanizmov za ureditev tega področja. Zato Slovenke in Slovence poziva, naj kupujejo domače proizvode in lokalno pridelano hrano. Vse udeležence so pozdravili tudi minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Milan Pogačnik, predsednik skupnosti južnokoroških kmetov Štefan Domej, župan občine Šentjur pri Celju Štefan Tisel ter predsednik Slovenske ljudske stranke Radovan Žerjav.

Kulturni program je bil pripravljen v duhu slogana prireditve z osrednjim govornikom prof. dr. dr. dr. Jožetom Mačkom. V svojem govoru je namenil posebno pozornost 150-letnici prenosa sedeža Lavantinske škofije iz Štandreja v Labotski dolini v Maribor, ki ga je označil kot Slomškov največji narodno-politični dosežek kot tudi največji dosežek za ohranitev slo-

venstva in slovenskega ozemlja. V drugem delu govora je izpostavil odnos Slomška do kmeta. Slomšek je namreč izhajal iz ugledne kmetije. Kot kaplan na Bizeljskem je od blizu spoznal vinogradništvo in njegove slabše posledice. Slomšek kot kmečki človek vsebinsko ni naspro-

kih žena pogostilo udeležence. V rojstni hiši Antona Martina Slomška sta bili v nedeljo na ogled postavljeni dve razstavi: razstava najboljših likovnih del natečaja osnovnošolskih otrok iz vse Slovenije na temo Zvoki podeželja, ki jo vsako leto pripravlja Kmetijsko gozdarska zbor-

Številni častni gostje, med katerimi je bilo kar nekaj predstavnikov slovenske politike, so z navdušenjem spremljali kulturni program.

toval zemljiški odvezi, seveda pa je moral skrbeti za cerkveno premoženje, kajti brez njega bi Cerkev v njegovi škofiji prišla v komaj premagljive stiske.

Akademijo so obogatili godci in plesalci folklorne skupine Šentjur, pevke ženske skupine Mihelce ter Ivanka Udovč z recitacijo svojih pesmi. Po končani akademiji so za zabavni program poskrbeli člani skupine Mladi upi, prostovoljno gasilsko društvo Ponikva pa je pripravilo golaž in ob pomoči učencev Srednje kmetijske šole Šentjur ter kmeč-

nica Slovenije, in prikaz 110-letnega neprekinjenega izhajanja mesečnika Slovenski čebelar, ki jo je pripravila Čebelarske zveze Slovenije.

»Verjamem, da je vsakdo domov odšel z mislijo, da je srečal prijatelja, ki ga je razumel,« je ob zaključku srečanja povedal predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije Ciril Smrkolj.

»TATJANA VRBOŠEK,
»IVANA BRATOŽ

Sredstev za kmetijstvo bo manj

Predsednik KGZS izrazil zaskrbljenost nad realnim zniževanjem sredstev za kmetijstvo.

Odbor Državnega zbora za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano se je na seji 12. oktobra 2009 kot prvo parlamentarno delovno telo seznanil s predlogom državnega proračuna za leti 2010 in 2011. Predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije Ciril Smrkolj je izrazil zaskrbljenost, ker se delež sredstev za kmetijstvo realno zmanjšuje. Predvideni proračunski odhodki za kmetijstvo se v prihodnjih dveh letih nekoliko povečujejo, vendar se delež kmetijskih odhodkov v skupnih odhodkih proračuna zmanjšuje.

V letu 2008 je bil ta delež še 5,51 %, v letu 2010 pa znaša samo še 4,81 %. Delež v skupnih od-

hodkih proračuna se zmanjšuje, kljub temu da se prejeta sredstva iz proračuna EU za izvajanje skupne kmetijske politike neprestano povečujejo in bodo že v letu 2011 preseгла polovico celotnega kmetijskega proračuna. Prihaja namreč do padca nacionalnega dela sredstev za razvoj kmetijstva in podeželja.

Odhodki za delovanje služb in javnih zavodov bodo ostali na enaki ravni in se v letu 2011 celo nekoliko znižali, medtem ko se sredstva za delovanje veterinarske in fitosanitarne uprave, ARSKTRP ter inšpektorata za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano povečujejo. Predsednik

KGZS je zato opozoril, da bi bilo nujno več sredstev nameniti za delovanje kmetijsko-gozdarskih zavodov. Potrebno bi bilo ustanoviti **sklad državne pomoči za intervencije v primeru poslabšanja ekonomskega stanja posameznih panog**, kot je trenutno pri priraji mleka, pridelavi žit pa tudi prašičereji. Smrkolj je pozval ministrstvo, naj bolje uredi **vprašanje zavarovanja škod**, ki jih v kmetijstvu povzročajo naravne nesreče pa tudi suša. Premalo se vlaga v razvoj živilsko-predelovalne industrije, združništva in promocijo kmetijskih pridelkov.

Ciril Smrkolj je predla-

gal, da se ob predstavitvi proračuna od ministrstva zahteva tudi pregled obveznosti iz preteklosti. Te se namreč zajedajo v sam proračun, zato je slika o proračunu brez tega podatka netočna. Člani odbora so se s tem strinjali, zato so pozvali ministrstvo, naj do naslednje seje odbora pripravi pregled vseh obveznosti iz preteklih let s svojega področja, hkrati pa tudi zajame predvidene dinamike izplačil sredstev skupne kmetijske politike v letih 2010 in 2011.

»NEVA PAJNTAR

»IVANA BRATOŽ

Kategorizacija po novem

Turistične kmetije z nastanitvijo opozarjamo, da se morajo do 1. decembra 2009 na novo kategorizirati tudi vsi že obstoječi nastanitveni obrati.

Ministrstvo za gospodarstvo je v letu 2008 objavilo nov pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Uradni list RS, št. 62/08 in 80/08) z namenom, da bi se izboljšala kakovost storitev. Pravilnik je stopil v veljavo s 1. januarjem 2009 in uvaja v Sloveniji nov in sodoben sistem kategorizacije nastanitvenih obratov, ki upošteva evropske zahteve na področju standardov opremljenosti ter storitev in je primerljiv s sistemi kategorizacije v drugih razvitih turističnih državah oziroma v državah, od koder prihaja

Največja sprememba je v tem, da mora objekt v celoti – 100 % – izpolnjevati pogoje in da ni več možnosti za 20 % odstopanje, kot je to bilo po prejšnjem pravilniku. Dosegli pa smo pomembne spremembe predloga pravilnika in s tem bolj življenjsko kategorizacijo. Poudarjamo pa, da je za vse nastanitvene obrate kategorizacija obvezna!

v Slovenijo večina tujih gostov.

Nov sistem kategorizacije je računalniško podprt, uvaja elektronski ocenjevalni list in bazo podatkov. Sistem kategorizacije vključuje tako obvezne kot izbirne elemente (točkovni seštevek mora zadostiti zah-

tevam za doseganje določene kategorije).

Ko smo poskusno kategorizirali turistične kmetije, smo našli kar nekaj težav. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in Združenje turističnih kmetij pa tudi ne-

katere kmetije smo pripombe in predloge za spremembe posredovali Ministrstvu za gospodarstvo.

Veliko pripomb je bilo upoštevanih, nekaj pa seveda tudi ne.

Podrobnosti si lahko preberete v Uradnem listu številka 72/09, kjer so bile sredi septembra objavljene spremembe pravilnika o kategorizaciji nastanitvenih obratov.

»MILENA KULOVEC

Več časa za vpis namestnika

Rok za vpis namestnika nosilca kmetijskega gospodarstva je podaljšan do konca leta 2009. V nadaljevanju navajamo dodatne pomembne informacije o pravicah in obveznostih namestnikov nosilcev na kmetijah.

Še pred iztekom roka 30. septembra 2009, ki je za vpis namestnikov nosilcev na kmetijah, predviden v Pravilniku o registru kmetijskih gospodarstev (Uradni list RS, št. 122/08), je bila na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) sprejeta odločitev o podaljšanju roka za vpis namestnikov do 31. decembra 2009.

Ta odločitev je bila sprejeta na podlagi relativno majhnega števila že določenih namestnikov nosilcev. Bistveni razlog za slab odziv je v tem, da se je vpis namestnikov nosilca zaradi nekaterih tehničnih težav in močno obremenjenih uslužbencev na upravnih enotah, predvsem v času vlaganja zahtevkov za ukrepe kmetijske politike, pričel šele v juniju 2009. Prav gotovo k temu pripomore tudi slaba obveščenost upravičencev in potencialnih namestnikov o pravicah in obveznostih, tako pred smrtjo ali opravilno nesposobnostjo obstoječega nosilca kmetijskega gospodarstva kot tudi po njej.

Naj spomnimo, da so tako nosilca kot tudi njegovega namestnika po Zakonu o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08) dolžni določiti člani kmetije, ki so lastnice ali lastniki oz. solastnice ali solastniki kmetije. Za namestnika nosilca se običajno določi tistega člana kmetije, ki bo po smrti nosilca prevzel upravljanje kmetije. **Določitev namestnika nosilca ni v ničemer po-**

vezana z bodočim dedovanjem kmetije. Pri imenovanju namestnika nosilca ni nujno, da to funkcijo prevzame nekdo od mladih. Namestnik je lahko tudi zakonec, brat, eden od staršev itd. Določila o vpisu namestnikov nosilcev zadevajo le kmetije, ne pa tudi pravnih oseb, agrarnih skupnosti, samostojnih podjetnikov oz. KMG – planin in KMG – skupnih pašnikov. Namestnika nosilca ni potrebno vpisati tudi tistim kmetijam, kjer je nosilec hkrati tudi edini član kmetije.

Namen vpisa namestnikov nosilca na kmetijah je zagotoviti nemoteno izvajanje ukrepov kmetijske politike. To je pomembno predvsem pri postopkih za izplačilo zahtevkov za ukrepe kmetijske politike, saj bodo kmetije z vpisanimi namestniki nosilca v primeru smrti nosilca ali njegove opravilne nesposobnosti lahko tekoče, brez kakršnihkoli prekinitvev postopka prejele zahtevana in odobrena sredstva.

V dosedanjem obdobju vpisovanja namestnikov nosilcev na kmetijah se je pojavilo kar nekaj težav v primerih, kjer nihče noče prevzeti vloge namestnika. Takšne kmetije zaradi ujetosti med določila v predpisu in trenutnega stanja na kmetiji do ureditve namestnika ne bi mogla vlagati zahtevkov za ukrepe kmetijske politike (subvencije). Za rešitev teh kmetij so na MKGP sprejeli dodatno navodilo, da lahko nosilec v primerih, ko je hkrati lastnik celotne kmetije in nihče od ostalih članov kmetije noče

prevzeti namestništva, na upravni enoti o tem poda pisno izjavo, na podlagi katere bo oproščen določitve namestnika. Če sta solastnika kmetije vsaj dva, pa še vedno velja, da mora imeti kmetija določenega namestnika. Če bo nosilec podpisal izjavo in bo kmetija brez namestnika, Zakon o kmetijstvu predpisuje, da v primeru smrti nosilca postane novi nosilec najstarejši član kmetije, ki je lastnik ali solastnik kmetije, in s tem prevzame pravice in obveznosti nosilca.

Člani kmetije, ki so lastniki ali solastniki kmetije, lahko, če se razmere na kmetiji spremenijo, tudi zamenjajo namestnika nosilca, kadar pa je lastnik kmetije samo eden, lahko s podpisom izjave na upravni enoti tudi kasneje že vpisanega namestnika nosilca izbriše.

PRAVICE IN OBVEZNOSTI NAMESTNIKOV

Namestnik nosilca nima druge vloge, kot da prevzame funkcijo nosilca, če le-ta umre ali postane opravilno nesposoben. Zato namestnik brez pooblastila nosilca ne more urejati nobenih podatkov v uradnih evidencah, vlagati zahtevkov oziroma sodelovati v postopkih na Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja. Hkrati namestnik v času, ko ni nosilec, ne prevzema nobenih odgovornosti.

V primeru smrti ali opravilne nesposobnosti nosilca namestnik prevzame vse pravice in obveznosti prejšnjega nosilca kmetijskega gospo-

darstva, torej poleg izplačil sredstev za ukrepe kmetijske politike tudi večletne obveznosti, sankcije ipd.

Največ vprašan je ob tem postavljajo glede večletnih obveznosti, ki jih vlagatelji prevzemajo v okviru kmetijsko okoljskih ukrepov (KOP) in območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD), in strah pred obveznostjo morebitnega vračila že prejetih sredstev. Tu je potrebno ločiti obveznosti, ki jih je sprejel bivši nosilec in bi jih bilo potrebno izpolnjevati tudi v prihodnjih letih, ter nezaključene postopke za že vložene zahtevke večletnih obveznosti iz preteklih let (izvajanje sledenja).

Če bi novi nosilec želel z izvajanjem večletnih obveznosti v naslednjih letih prenehati, ima zaradi smrti prejšnjega nosilca, tako kot do sedaj, možnost uveljavljati višjo silo. To mora na ARSKTRP sporočiti najpozneje v desetih delovnih dneh po smrti nosilca oz. od dneva, ko to lahko stori (v slednjem primeru je treba dokazati, zakaj tega ni bilo mogoče storiti prej). Nosilec kmetijskega gospodarstva se v registru kmetijskih gospodarstev avtomatično zamenja z namestnikom, ko iz Centralnega registra prebivalstva pride informacija o smrti nosilca v register kmetijskih gospodarstev (običajno to traja od en do tri tedne). Namestnik oz. novi nosilec bo o tem dobil obvestilo z upravne enote. Če zahteva za uveljavljanje višje sile ni sporočena na ARSKTRP, se razume,

da se ukrepi KOP in/ali OMD na kmetiji izvajajo naprej.

Glede zahtevkov iz preteklih let velja, da bodo vsi zaključeni postopki, torej postopki, v katerih so bile že izdane odločbe ARSKTRP na ime prejšnjega nosilca (tako za izplačilo subvencij kot za morebitne sankcije ali vračila ...), enako kot doslej vključeni v postopek dedovanja. Na drugi strani pa odločbe, ki bodo izdane na ime novega nosilca v njegovo korist oz. breme, ne bodo predmet zapuščinske mase.

Podobno je pri zahtevkih za neposredna plačila, kjer pa ne gre za večletne obveznosti in le v redkih primerih prihaja do obnove postopkov in vračila že prejetih sredstev. Novim nosilcem tako ni potrebno uveljavljati višje sile za morebitno prenehanje kmetovanja v prihodnjih letih, glede odločb za že vložene zahtevke pa velja enako kot že pri prej omenjenih večletnih zahtevkih. Novim nosilcem tudi ni potrebno izvajati prenosa plačilnih pravic, ker so le-te pisane na kmetijsko gospodarstvo (na KMG-MID), prenose pa je potrebno urejati le, če so v zapuščinski razpravi plačilne pravice razdeljene med dediče in le-ti zahtevajo vsak svoj delež.

Morda ob tem ne bo odveč napotek, naj se namestniki z nosilcem pomenijo, katere ukrepe uveljavlja kmetija, kje ji morebiti lahko grozijo vračila sredstev in kaj se lahko že sedaj postori, da do vračil ne bi prišlo. Ob morebitnih dvomih o vloženi zahtevki in izpolnjevanju pogojev se za dodatne informacije nosilci ali namestniki lahko obrnejo tudi na KSS ali ARSKTRP.

Namestnikom se postavlja tudi vprašanje, kako lahko sprejem namestništva vpliva na prejetje socialnih transferjev. Obdavčitev oz. socialni transferji so prvenstveno vezani na lastništvo kmetijskih oz. gozdnih zemljišč, zato se z imenovanjem namestnika ne bodo nič spremenili. Tudi ko bo namestnik postal novi nosilec, bo vpliv na prejetje socialnih transferjev še vedno odvisen od tega, kdo je lastnik zemljišč.

Vsekakor naj se člani kmetiji zavedajo, da v primeru smrti nosilca kmetije ne bo mogoče pridobiti sredstev za ukrepe kmetijske politike, za katere je zaposil pokojni nosilec, dokler ne bo na kmetiji vpisan novi nosilec. Ta pa bo v primerih, ko je na kmetiji določen tudi namestnik no-

silca, vpisan avtomatsko in do prekinitve postopka za dodelitev sredstev sploh ne bo prišlo. Če namestnik nosilca ne bo določen, bo postopek prekinjen do določitve novega nosilca, kar se bo lahko časovno precej zavleklo, če bo treba čakati na zapuščinski postopek. Če nosilca ne bo mogoče določiti (to pa se bo lahko zgodilo le v primerih, ko se bo na kmetiji v celoti prenehala izvajati kmetijska dejavnost), se bodo vsi postopki za to kmetijo ustavili. To pomeni, da ne bo mogoče niti pridobiti sredstev niti ne bo zahtevkov za vračila sredstev.

POSTOPEK UREDITVE NAMESTNIKA

Naj še enkrat ponovimo, da je potrebno, da nosilci kmetijskih gospodarstev najpozneje do 31. decembra 2009 v registru kmetijskih gospodarstev uredijo podatke o svojem namestniku.

Kmetje podatke posredujejo svoji upravni enoti na posebnem obrazcu, ki ga lahko dobijo na spletni strani MKGP, na upravnih enotah in na izpostavah Kmetijske svetovalne službe. Za

pospešitev vpisovanja namestnikov bodo upravne enote po vsej Sloveniji o tem tudi osebno, pisno obveščale nosilce kmetijskih gospodarstev in jim poleg dopisov pošiljale tudi obrazce za izvedbo te prijave. Ker je za vpis namestnika obvezujoč tudi podpis namestnika, se priporoča uporabo pisne vloge, torej zgoraj omenjenega obrazca, nosilec in njegov namestnik pa se lahko tudi osebno zglasita na pristojni upravni enoti in uredita vpis namestnika. Vpis izvajajo upravne enote in ne Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, zato je potrebno izpolnjene obrazce, ki so podpisani tako s strani nosilca kot tudi s strani namestnika, posredovati na pristojno upravno enoto (tja, kjer se urejajo GERK-i).

V primeru kakršnihkoli nejasnosti pri izpolnjevanju obrazcev ali dodatnih vprašanj se lahko obrnete na pristojno upravno enoto ali vam najbližjo izpostavo Kmetijske svetovalne službe pri KGZS.

» MOJCA ROZMAN
MKGP

» DR. JERNEJ DEMŠAR
KGZS

Novosti pri označevanju drobnice

Za drobnico, rojeno po 31. decembru 2009, bodo veljale novosti glede označevanja, skladno z uredbo Komisije, objavljene avgusta letos.

Uredba Komisije (ES) št. 21/2004 o uvedbi sistema za identifikacijo in registracijo ovc in koz s spremembami, zadnja sprememba 20. avgust 2009, določa, da morajo države članice zagotoviti individualno vodenje registra drobnice na gospodar-

stvu, individualno vodenje spremnih dokumentov ob premikih ter zagotoviti elektronsko označitev živali, s katerimi se trguje. Izjema uvedbe obveznega elektronskega označevanja so države članice, ki imajo manj kot 600.000 glav drobnice. Med iz-

jeme se uvršča tudi Slovenija. Elektronska identifikacija je v EU obvezna za jagnjeta oziroma kozličke, rojene po 31. decembru 2009.

Za živali, namenjene za zakol do 12. meseca in niso namenjene za trgovanje ali izvoz, je dopustna

označitev s skupinsko identifikacijsko številko v eno uho.

Register drobnice na gospodarstvu

Za živali, rojene po 31. decembru 2009, je potrebno v register drobnice na gospodarstvu (v nadaljevanju RDG) vpisovati

še identifikacijsko številko, leto rojstva živali na gospodarstvu, datum identifikacije, mesec in leto smrti živali na gospodarstvu ter pasmo živali. V primeru skupinske identifikacijske se zgoraj naštetih podatki smiselno vpišejo v RDG, vključno z vpisom števila živali na kmetijskem gospodarstvu.

Spremni list

Imetnik drobnice mora od 1. januarja 2011 dodatno pisovati

še individualne identifikacijske številke živali, s katerimi trguje oziroma jih oddaja. Če oddaja živali, ki so označene s skupinsko identifikacijsko številko, na spremni list vpiše identifikacijsko številko ter število živali na kmetijskem gospodarstvu.

Vir: gradivo pridobljeno s strani SIR-a.

» ALBERTA ZORKO

Državno prvenstvo dvovpreg

Prvi oktobrski vikend je na hipodromu Vrbljene pri Igu potekalo državno prvenstvo dvovpreg konj hladnokrvnih pasem. Naslov najboljšega v absolutni kategoriji je osvojil Matjaž Hlebš.

Predsednik KGZS Ciril Smrkolj čestita Antonu Lunku iz Žerovnice pri Grahovem.

Finale pasme haflinger

Združenje rejcev konj slovenske hladnokrvne pasme in Konjerejsko društvo Krim sta pod vodstvom predsednika združenja in društva Jožeta Škulja pripravila na hipodromu Vrbljene pri Igu tretje državno prvenstvo dvovpreg konj hladnokrvnih pasem. Za popularizacijo konj so vsekakor zelo pomembne tudi takšne »revialne« prireditve in tekmovanja. To velja tudi za hladnokrvno pasmo konj, ki je v slovenski konjereji najbolj številčna. Dvovprege posavske in slovenske hladnokrvne pasme so se že tretjič pomerile v tekmi za državno prvenstvo v kasu, konji pasme haflinger pa prvič. Tekmovalci so najprej nastopili v polfinalni dirki, prvo- in drugouvrščeni konji iz vsake polfinalne dirke pa so se uvrstili v veliki finale. V dirki s konji pasme posavec je zmagal priznani rejec Ivan Hotko iz Kapel s kobilama Evito Zvezdico 336 in Ester Rožico 337. Drugo mesto je osvojil Martin Kežman s Fojko Vrano 363 in Linco, tretje pa

Miha Urek z Lano in Lino 709. V dirki konj slovenske hladnokrvne pasme je postal državni prvak Matjaž Hlebš s kobilama Edno Vranko in Lineo pred Antonom Gorcem s Hašviko in Grizli Diamantom ter tretje-uvrščeni Nejcem Hlebšem s Kohlo in Peggy. Med konji pasme haflinger je slavil Miran Gorc z Bizonom in Arnosom, drugi je bil Leon Lemut z Gabi in Labi, tretji pa Bojan Pajk z Erno in Motovilko. Na koncu so se vse tri pasme konj pomerile še v absolutni kategoriji super finala za naslov najhitrejšega hladnokrvnega konja v Sloveniji. Naslov najboljšega je prepričljivo osvojil Matjaž Hlebš s kobilama slovenske hladnokrvne pasme Edno Vranko in Lineo. Tudi drugo mesto je pripadlo konjema slovenske hladnokrvne pasme z voznikom Antonom Gorcem, tretje mesto pa je pripadlo Ivanu Hotku iz Združenja rejcev posavec.

» UROŠ BREGAR

Slovenski sadjarji vedno boljši

Septembra je v italijanskem Pantianiccu v sklopu 40. praznika jabolk potekalo osmo mednarodno tekmovanje v pridelavi jabolčnih sokov, vina in kisa. Slovenski pridelovalci so se ponovno izkazali.

Osmo mednarodno tekmovanje v pridelavi jabolk v jabolčni sok, kis in vino je spet za nami. Kot vedno se je tudi letos odvijal zadnji konec tedna v septembru (25.-27. septembra) in prvi v oktobru (1.-4. oktobra) v Pantianiccu (Furlanija - Julijska krajina - FVG, Italija), kjer je praznik jabolk že tradicionalen. Letos so obeležili njegovo štirideseto obletnico.

ZAKAJ JE TA PRAZNIK POMEMBEN ZA SLOVENIJO?

Ta dogodek v sosodni državi je za Slovenijo pomemben zato, ker na njem dejavno sodelujemo že četrto leto zapovrstjo in neskromno lahko napišemo, da so slovenski pridelovalci jabolk pri doseganju priznanj vedno boljši.

KGZS - Zavod Nova Gorica, Sadjarski center Bilje (SC Bilje) ima pri vsem tem vidno vlogo. Naj navedem, kako smo se v to tekmovanje kot Slovenci vključili. Že od ustanovitve sadjarskega centra (leta 1993) smo dejavno sodelovali z bližnjimi kmetijskimi inštitucijami onstran meje, kot so ERSA (Kmetijska inštitucija za razvoj kmetijstva v re-

giji FVG), Univerza v Vidmu itd. Ker je sodelovanje z njimi že obrodilo tudi nekaj pomembnih projektov (PHARE, INTERREG IIIA), se je krog sodelovanja še razširil in nas pripeljal tudi v dogajanje že omenjenega mednarodnega tekmovanja.

Pred štirimi leti smo se v SC Bilje zavzeli, da pomagamo pri zbiranju vzorcev jabolčnih sokov, kisov in vina od pridelovalcev širom Slovenije. Odziv je bil zelo dober, saj se je odzvalo 14 pridelovalcev in tovarna FRUCTAL. Organizatorji so v letu 2006 odprli prenovljeni objekt - Hišo jabolčnika, kjer se odvija stalna razstava jabolčnih in drugih sokov, kisa ter destilatov. Od takrat dalje nas italijanski organizator vedno povabi k sodelovanju, naši pridelovalci pa se redno odzivajo in vzorce v dogovorjenem času dostavijo v SC Bilje. Praksa je taka, da jih mi evidentiramo, pripravimo seznam za organizatorje, nakar vzorce v našem centru prevzamejo organizatorji. Vsak vzorec kemijsko analizirajo in ocenijo na poskušnji.

V mednarodni konkurenci z Italijani in Avstriji so v letu 2006 slovenski pridelovalci pridobili štiri

zлата in pet srebrnih priznanj za jabolčni sok, v letu 2007 tri zлата in pet srebrnih za jabolčni sok ter 8 srebrnih za jabolčni kis, v letu 2008 pa dve zlati, štiri srebrna in šest bronastih za jabolčni sok ter dve zlati, šest srebrnih in tri bronasta za jabolčni kis.

KDO SO LETOŠNJI NAGRAJENCI IN KOLIKO JE BILO LETOŠNJIH PRIZNANJ?

Od devetnajst sodelujočih slovenskih pridelovalcev ter tridesetih oddanih vzorcev so **tri zлата priznanja za jabolčni sok** prejeli **Edi Gerzina** (Brestanica) za dve vrsti soka ter **Pečar** (Kozina). Srebrna priznanja za jabolčni sok so prejeli **Janez Gregorc** (Naklo), **Janez Markuta** (Golnik), **Vinko Kimovec** (Vodice), **Srečko Sanabor** (Ilirska Bistrica) in **Damjan Jeraj** (Smlednik), bronasta pa **Mirko Knez** (Šmartno pri Litiji), **Jože Repovž** (Šentjanž), **Ivanka** in **Tomaž Roželj** (Dol pri Hrastniku), **Damjan Jeraj** (Smlednik), **Ivan Kodrič** (Dobravlje) in **Peter Čvan** (Polzela). **Zlata priznanja za jabolčni kis** so prejeli **Srečko Sanabor** (Ilirska Bistrica) za dve vrsti kisa, **Jože Mohorčič** (Hruševje), **Igor Šiškovič** (Materija), **Jože Repovž** (Šentjanž), **Mihael Kurnik** (Preddvor) in **Pečar** (Kozina). Srebrna priznanja za jabolčni kis so bila podeljena **Valterju Biščaku** (Vremski Britof), **Matjažu Mišetu** (Ilirska Bistrica), **Simončiču** (Sv. Ana) in **Srečku Sanaborju**. Bronasto priznanje za jabolčni kis je šlo v roke **Dušanu Škrliju** (Zavrhek).

Letošnja bera medalj je bila do sedaj največja - tri zlate, pet srebrnih in šest bronastih za jabolčne sokove in sedem zlatih, štiri srebrne in ena bronasta za jabolčni kis.

Zato se tudi letošnjim slovenskim pridelovalcem zahvaljujemo za poslane vzorce jabolčnih sokov in kisa na osmem mednarodnem tekmovanju. In ker je bilo letos nagrajenih 26 proizvodov od 30 oddanih, čestitke vsem za tako izjemen »kolektivni« strokovni uspeh! Čestitke tudi strokovnjakom, ki so izučili naše pridelovalce, da dosežajo tako številna priznanja v mednarodnem merilu.

Udeležba na prazniku jabolk v Pantianiccu pa ni pomembna samo zaradi mednarodnega tekmovanja v pridelavi jabolk, ampak tudi z vidika regijske razstave sort jabolk, strokovnih predavanj, na katerih so predavali tudi že slovenski strokovnjaki, in ne nazadnje tudi zaradi druženja in medsebojne izmenjave izkušenj.

Predelovalce (že ustaljene in nove) že sedaj vabimo, da se udeležijo tudi naslednjega praznika jabolk v Pantianiccu, ker praznik zagotovo bo! In zagotovo bodo naši pridelovalci zopet v veliki večini nagrajeni, o tem skorajda ni dvoma. In dvoma ni, ker znamo pridelati kakovostne proizvode, za kar nam čestitajo tudi italijanski organizatorji.

»DR. NIKITA FAJT

»ERIKA KOMEL

KGZS - Zavod Nova Gorica,
Sadjarski center Bilje

Del slovenskih nagrajencev - levo od mize: družini Kurnik in Mohorčič, desno v sredini: Gerzina Edi

Sajenje sadnega drevja

Zgodaj jeseni je videti, da je konec dela v sadovnjaku, a dejansko je na vrsti osnovno opravilo – sajenje novega sadnega drevja.

Jeseni, ko se začne nara-va pripravljati k počitku, imamo sadjarji še kar nekaj dela. Sadje je obrano, sadovnjak počiščen in pokoš. Čaka nas le še jesensko škropljenje z enim od bakrenih pripravkov, ki naj bi vsaj nekoliko oviralo širjenje bakterijskega hruševga ožiga in preprečilo širjenje glivičnih bolezni še v jeseni. Posebej je to pomembno pri breskvah, saj se zatiranje kodravosti začne s tem jesenskim škropljenjem. Na

koncu še pobelimo debela z apnom, saj bela barva odbija svetlobo in se potem spomladi debela ne segrejejo prehitro. Sokovi se pričnejo pretakati pozneje in zaradi nekoliko poznejšega začetka rasti je manjša nevarnost poškodb zaradi spomladanske pozebe.

Najpomembnejše delo poznajo jeseni pa je prav gotovo sajenje novega sadnega drevja. Zato kaže temu opravilu nameniti več pozornosti in se seznaniti z osnovnimi pravili sajenja,

da bomo ob letu osorej zadovoljni z rezultati.

Pri sadikah, kjer imamo na podlago cepljeno žlahtno sorto, moramo paziti, da je cepljeno mesto dovolj visoko iz zemlje. Najboljše je, da je sadika posajena tako globoko, kot je rasla v drevesnici. Ob tem moramo upoštevati, da se bo zemlja po sajenju, kljub temu da jo bomo potlačili, nekoliko posedla. Ko sadiko privežemo h količku, naredimo »osmico« in ne zategnemo preveč, sicer se pozneje vrhica zažre v les in se drevo lahko tam zlomi.

Sadike, predvsem jagodičevje, ki ga vzgajamo s potaknjenci, največkrat sadimo nekoliko globlje, kot so rastle v drevesnici. Tako že takoj dosežemo, da bo grm širši in zračnejši, iz poganjkov, ki so ob sajenju v zemlji, pa bodo pognale nove koreninice. To pravilo velja le za ribez, josto in lesko.

Pri sajenju ameriških (žlahtnih) borovnic moramo paziti, da je zemlja, v katero sadimo, kislja in rahla (šota, zdrobljene smrekove veje in iglice) in da sadilno jamo obložimo s plastično folijo in tako preprečimo razkisanje zemlje znotraj sadilne jame. Na dnu moramo pustiti nekaj prostega prehoda za od-

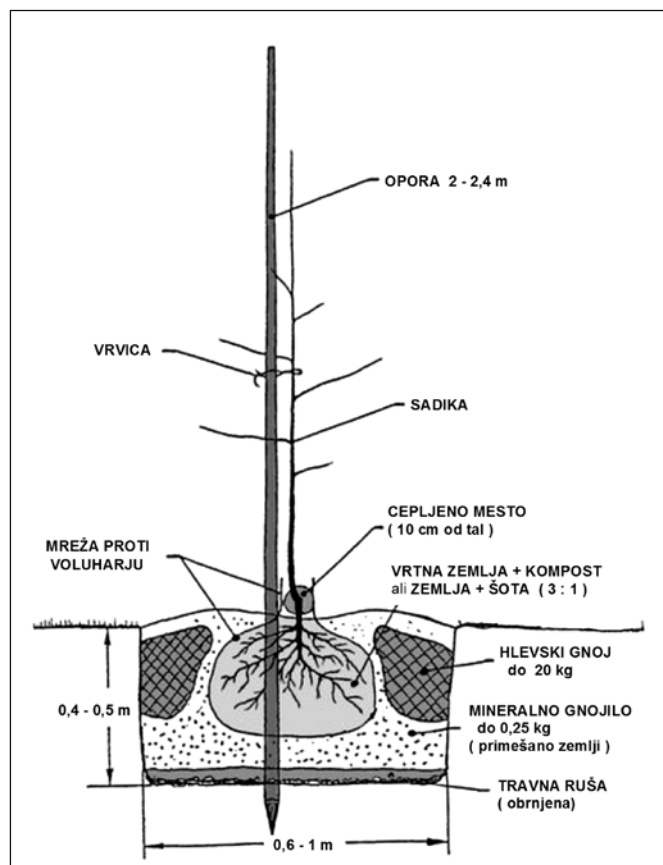
tok viškov vode, sicer lahko korenine zgnijejo.

Pred nakupom sadik je najboljše že prej vedeti, kaj bomo sadili. Če ne vemo natančno, pa vsaj katero sadno vrsto in kakšno lastnost sorte in seveda, kako veliko naj bo drevo v polni rodnosti. Potem vam bomo ob nakupu v drevesnici lahko svetovali in pomagali izbrati prave sadike. Če vrt ni ograjen, moramo jeseni posajene sadike zaščititi pred divjadjo z npr. koruzno slamo.

Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana (Sadna drevesnica Studenec) bo s prodajo sadnih sadik pričel 28. oktobra, prodaja pa bo potekala tako dolgo, kot bo zaradi vremenskih razmer možno tudi sajenje. Na razpolago bodo imeli sadne sadike vseh sadnih vrst, ki rastejo na področju Zavoda. Več o ponudbi sadik in sajenju si lahko ogledate tudi na spletni strani drevesnice:

www.drevesnica.lj.kgzs.si.

»MATJAŽ MALEŽIČ
vodja Sadne drevesnice
Studenec
KGZS – Zavod Ljubljana

Skica sajenja sadnega drevja

KUPUJMO DOMAČE!

Je krokar res le mrhovinar?

Neplačevanje škod po zavarovanih živalskih vrstah ostaja problem. Država se mora začeti obnašati odgovorno do svojih državljanov.

Kmetje po celi Sloveniji se v zadnjih letih srečujejo s porastom škod tako po lovnih kot zavarovanih vrstah živali. Lovci se bolj ali manj uspešno bojujejo z divjim prašičem in jeleni, zavarovani vrsti, kot sta volk in krokar, pa sta skoraj popolnoma prepuščeni naravnemu razvoju. Tako ni čudno, da v zadnjih letih škoda enormno naraščajo.

KROKAR

Po Uredbi o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah (2004) spada krokar med zavarovane vrste. To pomeni, da država, ki je zavarovala vrsto, ne more skrbeti samo za njeno ohranitev oz. ugodno stanje, marveč mora prevzeti tudi vso odgovornost, ki izhaja iz zaščite. Prevzeti mora tudi odgovornost za nastalo škodo. Populacija krokarjev se je v zadnjem času povečala in razširila tudi na območja, kjer je prej ni bilo. Posledično je seveda tudi več škod.

ZAHTEVKI ZA ŠKODO PO KROKARJU SO BILI BREZ IZJEME ZAVRNJENI

Sodu je izbilo dno 250 negativnih odgovorov na zahtevke po škodi od krokarja, ki jih je v prejšnjem tednu poslalo Ministrstvo za okolje in prostor oškodovanim rejcem drobnice. Skupna vrednost teh zahtevkov je 57.000 evrov.

Presenetljiv je predvsem argument, s katerim so zavrnili zahtevke, saj nasprotujejo strokovnim ocenam pooblaščenec za cenitev škode in nadalje sklepajo, da navedena materialna dejstva o škodnem dogodku niso navedena dovolj natančno in prepričljivo. Kljub jasno navedenim dejstvom in jasnim zapisnikom, je ARSO vse škodne primere zavrnila. V sklepih navajajo, da pooblaščenca oseba ni nedvoumno ugotovila, da je smrt nastopila zaradi povzročitelja, iz česar izhaja, da se ne da dokazati, da je škodo povzročila zavarovana živalska vrsta.

ALI SO REZULTATI ŠTUDIJE ZADOSTEN ARGUMENT ZA ZAVRNITEV ZAHTEVKOV?

Zaradi vse večjih težav, ki jih povzroča krokar, je ARSO naročila študijo 'Krokarji v Sloveniji in konflikt z drobnico'. Študija povzema različne ugotovitve biologov, da je krokar v večini primerov mrhovinar, vendar ne izključuje možnosti, da napada tudi drobnico.

Obsežna študija, ki zgodovinsko opisuje to vrsto in njeno razširjenost, je bila narejena premalo temeljito, s premalo opažanji in spremljanji na terenu, njenih zaključkov pa ne moremo jemati kot dejstva, ampak še vedno ostajajo na ravni domnev. V študiji navajajo, da je vprašanje, ali je za škodo dejansko odgovoren krokar, ki je žival dejansko ubil, ali pa je za škodo odgovoren lastnik, ki za žival ni primerno poskrbel. Nadalje predlagajo kot primeren ukrep večkratne obhode pašnikov. Rejci, ki imajo ekstenzivne pašnike, bi se mora-

li po navedbah avtorjev študije sprijazniti z manjšim donosom, saj je pogin živali v tem primeru večji.

ŠTUDIJA NACIONALNEGA INŠTITUTA ZA BIOLOGIJO JE ZAVAJAJOČA

V študiji avtorji navajajo: "Največ primerov, ko bi bila rešitev še možna, se zgodi verjetno med kotitvijo mladiča in po njej." Poročilo zaključijo z besedami: "Predvsem bi bila pomembna opazovanja dogajanj med kotitvijo mladičev in takoj po njej, ki jih v tej raziskavi nismo izvajali."

Študija torej sploh ni proučila problema napada krokarja na jagjenčke med kotitvijo in takoj po njej, ko nastane največ škodnih primerov.

Na KGZS smo zato mnenja, da mora država poskrbeti za ustrezne, temeljite, neodvisne ekspertize v domačem okolju ob upoštevanju vseh relevantnih dejstev, dokler pa teh ni, mora agencija spoštovati strokovne

Krokar najraje je mrhovino.

Krokar (*Corvus corax*)

Kmetijstvo je temelj slovenske kulturne krajine, kmetje pa so temelj slovenstva.

ocene pooblaščenec za oceno škode, ki jih opravlja Zavod za gozdove Slovenije, ki jih je sama pooblastila. Če pa bodo nove ekspertize pokazale drugačne povezave, bodo morali le-te upoštevati tako rejci kot pooblaščenec ocenjevalci škode.

KMETOV BOJ ZA DOHODEK IN OBSTOJ

Družba se na žalost ne zaveda, da bi bila Slovenija brez kmetov zapuščen gozd, prepreden z zvermi in drugimi živalskimi vrstami, ki bi se zagotovo sprehajale tudi v neposredni bližini hiš. Kulturna krajina, ki jo je človek ustvaril skozi stoletja, bi brez prizadevanj kmetov izginila. Ob trenutnih cenah pridelkov in velikih stroških proizvodnje so

skoraj vse kmetije nerentabilne. Zaradi navedenega kmetje nikakor ne moremo ostati ravnodušni ob naraščanju škod. Določen del škode smo kmetje že od nekdaj tolerirali in v zadnjem času nismo bolj nestrpni, kot se včasih skuša napačno prikazati v javnosti. Problem je pasivnost in neodločnost države, ki vse prevečkrat popušča zahtevam ekstremnih naravovarstvenikov. Ljudje iz mest se namreč ne zavedajo, da kmetje dolgoročno ne moremo obstajati ob stalnem pojavljanju škod. Boj kmetov in zbornice za omejevanje teh škod je v zadnjem času vse bolj podoben spopadu z mlino na veter. Država za omejevanje naraščanja številčnosti volka in krokarja ne naredi nič.

Vse kmete, ki jim je ARSO zavrnil odškodninske zahteve, pozivamo, da pošljejo kopije zapisnikov o škodi (s strani pooblaščenec ZGS) ter dopis z zavrnitvijo zahtevka za odškodnino (s strani ARSO) na KGZS, Celovška 135, s pripisom Krokcar. Pravna služba KGZS bo proučila zbrano gradivo ter pripravila osnovo za tožbe v odškodninskih zahtevkih. Tožbo lahko vloži rejec v roku treh let od nastanka škode. Gradivo za prvi krog tožb se bo zbiralo do 15. novembra 2009. KGZS nadalje poziva vse, ki imate konkretne dokaze, da je bila napadena žival še živa (fotografije, video posnetki, pričevanja očitvidcev), da nam to sporočite.

PREDLOGI REŠITEV

KGZS že več let opozarja pristojne (MOP), naj začnejo dejavno upravljati s populacijo krokarjev, ki so postali resna težava, pa ne samo za rejce drobnice, ampak tudi za poljedelce in živinorejce (bale). Vsa leta od zaščite ni zmanjšanja števila krokarjev kljub velikemu reprodukcijskemu potencialu (ki ga navaja tudi navedeno poročilo). Krokcar ima ob obilici hrane na smetiščih odlične možnosti za povečevanje in širjenje populacije.

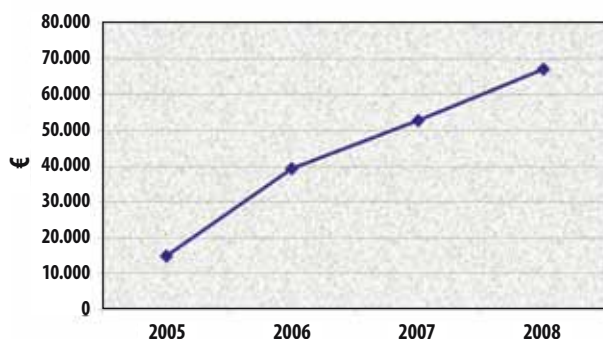
Nikakor se ne moremo strinjati s trditvijo, da zmanjšanje oziroma odstrel ne bi rešil nastalih težav in da bi plašenje z odstrelom le kratkoročno pripomoglo k zmanjšanju škod. Krokcar spada namreč med inteligentnejše živali z dokaj dolgo življenjsko dobo od 10 do 15 let. Razlike v obnašanju živali se najlažje ponazorijo na pri-

meru vran in primerjave njihove plašnosti v mestnem okolju ali na podeželju. Vrane se ljudi načeloma bojijo, ker vedo, da jih streljajo. V mestih pa so ugotovile, da so povsem varne in so v bližini gnezda celo že napadle ljudi. Podoben vedenjski vzorec ob odsotnosti odstrela se začneja razvijati tudi pri krokarju. Zato MOP ne bi smel biti gluha za težave rejcev in poslušati samo mnenja naravovarstvenikov, ki se naslanjajo samo na ugotovitve iz tujine.

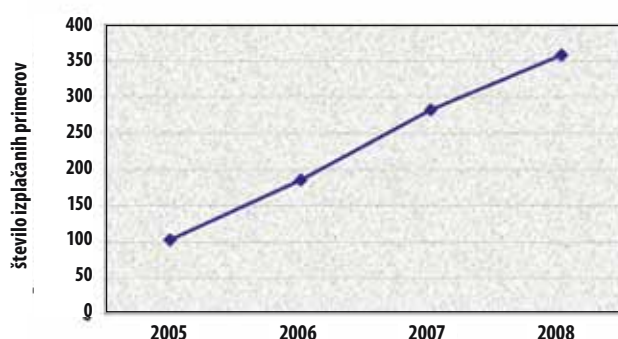
Konec koncev bi moral MOP skrbeti tudi za ohranjanje suhih kraških travišč in planinskih pašnikov, ki so zajeti v NATURI 2000 in se jih lahko vzdržuje in ohranja skoraj izključno z ekstenzivno rejo drobnice.

» MIHAEL KOPRIVNIKAR

Naraščanje škode po krokarju 2005-2008

Naraščanje števila škodnih dogodkov

Seja upravnega odbora KGZS

Upravni odbor KGZS je sredi oktobra na enajsti seji podal stališča in pripombe na celo vrsto uredb.

Na sedežu KGZS v Ljubljani je sredi oktobra potekala 11. seja upravnega odbora KGZS. Seje se je udeležil tudi generalni direktor direktorata za kmetijstvo na MKGP Branko Ravnik. Upravni odbor KGZS je v svojih razpravah podal stališča in pripombe na celo vrsto uredb, ki se tičejo kmetijstva, problematiko škod po zavarovanih vrstah živali ter proračun za leto 2010-2011.

Na seji je upravni odbor predstavil svoje pripombe na osnutek Uredbe o nadomestilu za zmanjševanje dohodka iz kmetijske dejavnosti zaradi prilagoditve ukrepom vodovarstvenega režima, osnutek Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov, predlog sprememb Uredbe o neposrednih plačilih v kmetijstvu, predlog sprememb in dopolnitev Zakona o dohodnini, informacijo o razpisanih pogojih 1. osi Programa razvoja podeželja in Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o finančni pomoči ob nepredvidljivih dogodkih v kmetijstvu.

V sklopu aktualne problematike so med drugim razpravljali tudi o delovni verziji Strategije razvoja kmetijstva, ki jo pripravlja MKGP. Upravni odbor je ponovno pozval ministrstvo, da objavi načrt poteka priprave in izvajanje javne obravnave Strategije razvoja kmetijstva za leto 2009/2010. Na seji je bila precej izpostavljena tudi problematika škod, ki jo povzročajo zavarovane vrste živali, posebej krokarji, volkovi in medvedje. V nadaljevanju je upravni odbor izrazil nezadovoljstvo s počasnim reševanjem problematike rabe kmetijskih zemljišč 1800 in 1300 (pašniki) tako s strani ARSKTRP kot tudi s strani MKGP. Od ARSKTRP so zahtevali, da takoj izda odločbe vlagateljem zahtevkov za ukrepe kmetijske politike za leto 2008, ki niso bile izdane zaradi še vedno nerešene problematike uveljavljanja pašnikov v letu 2007. Od ministrstva pa so zahtevali, da pripravi podatke in analizo o vseh negativnih odločbah glede uveljavljanja pašnikov za leto 2007.

» JERICA POTOČNIK

Dejavnosti organov KGZS

Septembra in v prvi polovici oktobra so potekale mnoge dejavnosti odborov, komisij, območnih enot in odborov izpostav KGZS.

Odbor za ekološko kmetijstvo

Odbor za ekološko kmetijstvo pri KGZS je na prvi izredni seji 4. septembra 2009 sprejel Predlog o ekološkem vinu, po katerem predlagajo južni oz. sredozemski model kletarjenja za vina iz ekološko pridelanega grozdja, ki z letošnjim letom kot termin »ekološko vino« postaja tudi uradno del nove evropske zakonodaje. Ključno poglavje v tej fazi sprejemanja nove zakonodaje vidijo v zgornji meji dovoljenih vrednosti oz. kemijskih parametrov za prosto oz. skupno količino žvepla v vinih, izraženo v mg/l SO₂. Predlagali so, naj bo največja dovoljena vrednost skupnega SO₂ v vinu 90 mg/l za bela in 70 mg/l za rdeča vina, kar pomeni polovi-

co sedanje vrednosti (180 in 140 mg/l SO₂), ki je določena za vrhunsko vino ZGP (do 7 g/l reducirajočih sladkorjev).

Odbor za sadjarstvo in oljkarstvo

Na drugi redni seji Odbora za sadjarstvo in oljkarstvo pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije, ki je bila 17. septembra 2009, so med drugim obravnavali shemo šolskega sadja, problematiko fitofarmaceutskih sredstev v sadjarstvu ter delovanje strokovne skupine za sadjarstvo. Odbor se je zavzel, da bi Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije preko medijev pozvala vse sadjarje, da se prijavijo na razpise šol in tudi sami ponujajo šolsko sadje. Pozval je strokovno skupino za sadjarstvo, da v okviru spremljajočih dejavnosti pri shemi šolskega sadja pripravi izobraževanja za šole o pridelavi kakovostnega sadja v Sloveniji. V nadaljevanju so člani od-

bora predlagali, da zbornica čim prej pristopi k spremembi Pravilnika o dolžnosti uporabnikov fitosanitarnih sredstev in s strokovno skupino specialistov za sadjarstvo ter strokovnjaki za varstvo rastlin pripravi prioriteten seznam potrebnih FFS po sadnih vrstah in sproti pripravlja vloge za ustrezne registracije.

Odbor za razvoj podeželja in dopolnilne dejavnosti

Na četrti redni seji Odbora za razvoj podeželja in dopolnilne dejavnosti pri KGZS, ki je bila 26. septembra 2009 v Ilirski Bistrici, na dan tradicionalne prireditve Kmečki praznik v občini Ilirska Bistrica, je odbor obravnaval ureditev odpadnih vod na kmetijah. Za kakovostno in funkcionalno rešitev je potrebno znanje, informacije in poučenost nosilcev kmetijskih gospodarstev, ki se bodo morali spoprijeti z ureditvijo odpadnih vod na svojih kmetijah. Člani

odbora bodo informacijo o nujnosti in zakonskih zahtevah za ureditev odpadnih vod prenesli na območne enote KGZS.

Odbor za prašičerejo

Na tretji redni seji Odbora za prašičerejo pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije, ki je potekala 30. septembra 2009, so člani odbora največ časa namenili problematiki zdravstvenega stanja v prašičereji in v zvezi s tem podprli izvedbo monitoringa bolezni prašičjega reproduktivnega in respiratornega sindroma (PRRS) v letu 2010. Izveden naj bi bil na vzorcu, ki bo zajel celotno populacijo prašičev v Sloveniji. Podprli so tudi predlog Veterinarske uprave RS, da se ob jemanju krvi za potrebe analiz na prisotnost bolezni Aujetskega opravijo tudi analize na PRRS.

Komisija za agrarne skupnosti pri KGZS

V četrtek, 1. oktobra 2009, je potekala konstitutivna seja

DELO ORGANOV KGZS

Komisije za Agrarne skupnosti pri Kmetijski gozdarski zbornici Slovenije. Za predsednika komisije je bil izvoljen Josip Bajc, za podpredsednika pa Jožef Romšak. Z ustanovitvijo komisije pri KGZS je s svojim delovanjem pod okriljem KGZS prenehal delovati Iniciativni odbor za ustanovitev združenja agrarnih skupnosti, saj je večina članov iniciativnega odbora podpirala ustanovitev Komisije za Agrarne skupnosti pri KGZS. Novoustanovljena komisija bo vse svoje delo usmerila v doseganje naslednjih ciljev:

- sprememba Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (ZPVAS, Uradni list RS, št. 5/94, 38/94, 69/95, 22/97, 79/98 Odl.US: U-I-300/97, 56/99, 72/00, 51/04 Odl.US: U-I-308/02-10) na področjih:
 - ustanavljanja agrarnih skupnosti in omogočiti njihovo ustanovitev, kjer le-te še niso ustanovljene,
 - dedovanja pravic in premoženja nekdanjih članov agrarnih skupnosti, zlasti v delu, kjer se v praksi zaradi trenutne zakonske ureditve dedovanja pojavljajo težave,
 - izplačila odškodnin zaradi nezmožnosti vračanja premoženja v naravi,
 - poenostavitve prometa s premoženjem in nepremičninami agrarnih skupnosti,
 - upravljanja agrarnih skupnosti,
- pridobitev statusa pravne osebe agrarnih skupnosti,
- ureditev enotnega okvirja statutih agrarnih skupnosti in problematike nedejavanja organov agrarnih skupnosti,

- ureditev odnosov z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS,
- ureditev odnosov s Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov RS,
- obveščanje javnosti o aktualnih dogodkih.

Odbor za vinogradništvo

Odbor za vinogradništvo pri Kmetijski gozdarski zbornici Slovenije je na svoji tretji redni seji 6. oktobra 2009 med drugim obravnaval aktualno problematiko v vinogradništvo s poudarkom na letošnji trgatvi, neurjih in plazovih ter Uredbo o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2010 in izvajanje vinske reforme. Med drugim so se zavzeli za uvedbo ukrepa precepljanja znotraj ukrepa prestrukturiranja vinogradniških površin, s katero bi se vinogradniki lažje in hitreje prilagajali potrebam trga, nikakor pa se niso strinjali z osnutkom Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij, še zlasti z uvedbo 15-odstotne obvezne franšize, ter predlagali, da bi bilo mogoče grozdje zavarovati tudi glede kakovostnega razreda in možnost dodatnega sofinanciranja zavarovalnih premij s strani lokalnih skupnosti, kot poznamo to prakso v sosednjih državah. Prav tako so se zavzeli za poostreno kontrolo predvsem tujih uvoženih cenjenih vin in za znižanje zakupnin zemljišč, ki so v lasti Sklada kmetijskih zemljišč RS, saj cene grozdja v zadnjih letih ne pokrivajo lastne cene. Podana je bila tudi kritika, da občinske komisije ne želijo popisati škod po naravnih nesrečah, kar posledično pomeni, da ne pride do odpisa prispevkov iz naslova katastrskega dohodka in drugih olajšav. Kritični so

bili do uporabe izraza vinjen s strani novinarskih hiš, saj se na ta način dela velika krivica vinogradnikom in vinarjem.

DEJAVNOSTI OBMOČNIH ENOT IN ODBOROV IZPOSTAV

Člani sveta Območne enote KGZS Postojna so 26. septembra 2009 v Ilirski Bistrici na šesti redni seji spregovorili o novostih pri določanju območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, problematiki obdavčitve plačil skupne kmetijske politike in pod točko razno o vpisovanju namestnikov nosilcev na kmetijskih gospodarstvih.

Glede novosti pri določanju OMD območij naj bi bila vsaka kmetija ocenjena glede na to, kje ležijo kmetijska zemljišča, ki jih obdelujejo. Člani sveta so sprejeli sklep, da naj bi vsaka kmetija pred pričetkom veljavnosti novega sistema prejela informativni izračun. Po končani seji so se člani sveta udeležili odprtja Kmetijske tržnice v Ilirski Bistrici.

Člani sveta Območne enote KGZS Ljubljana so 2. oktobra 2009 v Komendi na sedmi redni seji obravnavali Uredbo o nadomestilu za zmanjšanje dohodka iz kmetijske dejavnosti zaradi prilagoditve ukrepom vodovarstvenega režima. Posebej je bila poudarjena posebnost Ljubljanskega polja in Ljubljanskega barja, ki se razlikujeta od nekaterih drugih vodovarstvenih območij. Od pripravljavcev uredbe se pričakuje, da bodo vključili pripombe KGZS in poskrbeli za njeno še pravočasno sprejetje, da bi lahko upravičenci pridobili nadomestila še za leto 2009.

Obravnavali so tudi osnutek Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov in sprejeli sklep, da se v času, določenem za podajanje

pripomb (do 23.10.09), pripravi tudi javna predstavitev uredbe za vse zainteresirane.

Od ostalih tem, ki so bile obravnavane, omenimo perečo problematiko cen mleka in poziv vsem pristojnim inštitucijam, da storijo, kar je v njihovi moči, da se ohrani stalež živali, sicer bo podeželje prazno. Izpostavljeni so bili tudi težave in pomisleki številnih nosilcev kmetijskih gospodarstev, ki so bili dolžni v skladu z 42. členom Pravilnika o registru kmetijskih gospodarstev (Ur. l. 122/2008) do 30. septembra 2009 (v tem času podaljšano do 31. septembra 2009) na Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS posredovati podatke o namestniku nosilca kmetijskega gospodarstva. Sprejet je bil sklep, da Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije pozove ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da spremeni Pravilnik o registru kmetijskih gospodarstev v členih, ki določajo, da je nosilec kmetijskega gospodarstva obvezen določiti svojega namestnika. Po končani seji so se vsi prisotni udeležili odprtja jesenskega kmetijsko-podjetniškega sejma.

Člani Odbora izpostave KGZS Kranj so 14. septembra 2009 na tretji redni seji med drugim obravnavali problematiko nadomestil za nezazidana stavbna zemljišča, spremembo Zakona o trošarinah, problematiko rabe kmetijskih zemljišč na območju krajinskega parka Udin boršt ter informacijo o ustanavljanju Regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe. Člani odbora pričakujejo, da jim regijski park ne bo ovira, temveč dodatna možnost za obstoj in razvoj kmetij.

Člani Odbora izpostave KGZS Koper in člani Odbora izpostave KGZS Piran so na skupni seji 17. septembra 2009 obravnavali nezakonita odlagališča raz-

ličnega materiala na kmetijskih zemljiščih na območju Slovenske Istre. Na seji so bili sprejeti sklepi, da je potrebno od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS (MKGP) ponovno zahtevati, da čim prej uskladi postopke urejanja deponij v skladu z zakonodajo, občine pa bi s planskimi akti morale predvideti in opredeliti lokacije deponij različnega materiala. MKGP in KGZS morata doreči zakonsko podlago in vsebino mnenja KSS za izvedbo agromelioracije, še posebej v pri-

meru navoza zemeljskih izkopov na kmetijska zemljišča. V konkretnih primerih nelegalnih deponij, za katere je KGZS že podala prijavo, pa zahtevajo, da se kaznuje kršitelje. Na seji je bila sprejeta pobuda, da se na temo odlaganja različnega materiala skliče sestanek s predstavniki vključenih občin, MKGP, MOP in KGZS. **Člani Odbora izpostave KGZS Žalec** so 30. septembra 2009 na osmi redni seji med drugim obravnavali problematiko visokih premij za zavarovan-

je hmelja in predlagali, da bi strokovnjaki kmetijske svetovalne službe pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije sodelovali pri oceni škode, ki je zavarovana s sofinanciranjem zavarovalne premije s strani države.

Člani Odbora izpostave KGZS Jesenice so 2. oktobra 2009 na peti redni seji med drugim obravnavali podpiranje kmetijstva v občinah in podali pripombe na predlog Zakona o Triglavskem narodnem parku.

Člani Odbora izpostave

KGZS Brežice so 7. oktobra 2009 na prvi korespondenčni seji podali zahtevo, da Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije zahteva od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, da preučijo vzroke, zakaj pridelovalci pšenice na brežiško-krškem polju niso vključeni v ukrepe pomoči "de minimis" za pridelavo pšenice – podpora kmetijskim gospodarstvom pri pridelavi pšenice zaradi težke ekonomske situacije, ki je nastala zaradi slabih vremenskih razmer – moče v letu 2009.

Kmetije proti ustanovitvi Regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe

Na Črnicu, na prelazu med Gorenjsko in Štajersko, je 7. oktobra potekala javna razprava o osnutku uredbe o ustanovitvi Regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe (RP KSA), ki jo je pripravila Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Odbor izpostave KGZS Mozirje, Odbor izpostave KGZS Kamnik in Odbor izpostave KGZS Kranj. Osnutek uredbe so predstavili predstavniki Ministrstva za okolje in prostor. Razpravo je vodil predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije Ciril Smrkolj.

Udeležilo se je približno sto zainteresiranih lastnikov zemljišč in agrarnih skupnosti, vključenih v območju parka v ustanavljanju. Prisotni so poudarili, da ne soglašajo z osnutkom uredbe, saj ne pristajajo na nove

Sklepi javne razprave:

- Zaradi izražene neobveščenosti več udeležencev razprave o sprejetju pobud občin za ustanovitev parka v vključenih območjih se pošlje na ustrezno ministrstvo (Ministrstvo za javno upravo) zahteva za preverbo pravilnosti in legitimnosti teh pobud.
- Udeleženci razprave soglasno ugotavljajo, da so proti osnutku uredbe. Osnutek uredbe v predlagani obliki ni sprejemljiv, saj ne predvideva ustreznih vlog lastnikov zemljišč pri upravljanju parka. Pred morebitni pripravo nove uredbe mora Ministrstvo za okolje in prostor pridobiti soglasje lastnikov kmetijskih in gozdnih zemljišč v parku. Določbe uredbe vplivajo neposredno na pogoje gospodarjenja s temi zemljišči, kar ima velik vpliv na gospodarski rezultat in vrednost zemljišč.
- Pogoje ravnanja in režima v parku je potrebno argumentirano utemeljiti ter oceniti tako pozitivne kot negativne posledice za prebivalce in lastnike nepremičnin v parku. Udeleženci zahtevajo, da se z morebitnim novim osnutkom uredbe sočasno pripravi tudi upravljavski načrt.
- Vlada RS naj preuči smiselnost ustanavljanja javnega zavoda za upravljanje s parkom v času recesije.
- Morebiten nov predlog uredbe bodo sočasno z upravljavskim načrtom ponovno obravnavali odbori izpostav KGZS, območne enote KGZS ter strokovne službe Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in kmetijsko-gozdarski zavodi.

omejitve v kmetovanju. Poudarili so tudi, da je potrebno, v kolikor se bo pripravil nov osnutek uredbe, vzporedno z njim pripraviti tudi osnutek upravljavskega načrta, saj bodo kmetje šele takrat vedeli, kaj konkretno osnutek uredbe prinaša in ali se bodo v uredbi sploh videli oziroma imeli od tega dolgoročno večjo korist, kakor če tega parka ne bi ustanovili. Prav tako so ogorčeni, ker so občinski sveti določali meje brez vednosti oziroma pristanka lastnikov kmetijskih in gozdnih zemljišč. Pot do parka bi bila bolj prava od spodaj navzgor, kjer bi si ljudje sami postavili meje, vključenost na silo oziroma brez vednosti pa ne more prinesiti dobrega rezultata. Lastniki kmetij in gozdov zahtevajo večji vpliv pri upravljanju s parkom, saj bodo imeli le-ti največ omejitev. Ni sprejemljivo, da bi bila v organu upravljanja od trinajstih članov samo dva predstavnika lastnikov kmetijskih in gozdnih zemljišč. V nekaterih obstoječih parkih pa je razmerje še slabše. Poudarili so tudi, da bi bila nastrojenost proti parkom bistveno manjša, če bi kazalci v drugih parkih (npr. v Triglavskem narodnem parku) kazali, da se kmetije manj zapuščajo kot izven parka, da se v take parke naseljuje bistveno manj vikendašev kot drugje, da je kmetovanje lažje ipd.

» MAG. MIRAN NAGLIČ
» PETRA KLINER

O pogodbah (2. del)

Pred sklenitvijo pogodbe se stranki ponavadi pogovorita o predmetu posla, o natančnejših specifikacijah predmeta pogodbe, zagotovo pa beseda teče tudi o ceni in načinu plačila. Vse to je del pogajanj, ki so pri pomembnejših poslih običajna in tudi potrebna. Ali lahko stranke od pogajanj odstopijo brez kakršnihkoli posledic? Kaj se zgodi, če stranki ob koncu pogajanj že skleneta predpogodbo?

POGAJANJA

Pogajanja, ki jih stranki opravita pred sklenitvijo pogodbe, ne zavezujejo. To pomeni, da stranki, ki sta se pustili v pogajanja, nista dolžni skleniti pogodbe in ju v primeru, da pogajanja niso uspešna, ne zadenejo nobene škodljive posledice. Ob tem je potrebno poudariti, da je pogodba sklenjena, ko se stranki sporazumeta o njenih bistvenih sestavinah (npr. o predmetu in ceni pri prodajni pogodbi), ob tem pa za veljavnost ni predpisana posebna oblika (pisnost, notarski zapis ...). Seveda pa se po sklenitvi pogodbe stranki še vedno lahko dogovarjata o podrobnostih pravnega posla, npr. o roku in načinu dobave ...

ODGOVORNOST OB POGAJANJIH

Kljub zgoraj navedenemu pravilu velja opozoriti na izjemo: stranka, ki se je pogajala, ne da bi imela namen skleniti pogodbo, je odgovorna za škodo, ki jo s pogajanjem povzroči nasprotni stranki. Kot takšne se lahko štejejo pogajanja, ko stranka od vsega začetka sploh nima namena skleniti pogodbe. Prav tako je odškodninsko odgovorna tudi stranka, ki se je sicer pogajala z resničnim namenom skleniti pogodbo, pa je ta namen brez utemeljenega razloga opustila in s tem drugi stranki povzročila škodo. V slednjem primeru se lahko zahteva samo povrnitev neposredne škode (to je škoda, ki jo je stranka imela zaradi pogajanj), ne pa tudi posre-

dne škode (škoda, ker pogodba ni bila sklenjena).

PREDPOGODBA

Na podlagi predhodnih pogajanj lahko stranki skleneta predpogodbo. S predpogodbo se zavežeta, da bosta pozneje sklenili drugo, glavno pogodbo. Predpogodba se sklone zlasti v primerih, ko strankama še niso znane vse okoliščine za sklenitev glavne pogodbe ali pa nimata vseh podatkov za sklenitev glavne pogodbe. Glede oblike predpogodbe velja, da če je za veljavnost glavne pogodbe predpisana določena oblika (npr. pisna oblika), mora biti tudi predpogodba sklenjena v enaki obliki.

ALI PREDPOGODBA ZAVEZUJE?

S predpogodbo se stranki povsem veljavno zavežeta za medsebojne pravice in obveznosti, če vsebuje bistvene sestavine glavne pogodbe (npr. o predmetu in ceni pri prodajni pogodbi). Opozoriti pa želimo na pomembno dejstvo: na podlagi zavezujoče predpogodbe lahko stranka zahteva od nasprotni stranke, da z njo sklene glavno pogodbo. V primeru, da nasprotna stranka glavne pogodbe ne želi skleniti, se lahko zainteresirana stranka z zahtevo obrne na sodišče.

TOŽBA NA SKLENITEV POGODBE

Na podlagi tožbe na sklenitev pogodbe lahko sodišče nasprotni stranki naloži, naj v roku, ki ji

ga določi, sklone glavno pogodbo. Pri pristojnem sodišču se tožba na sklenitev glavne pogodbe vložiti najkasneje v šestih mesecih od dneva, ki ga predpogodba določa kot rok, do katerega mora biti sklenjena glavna pogodba. V primeru, da v predpogodbi rok za sklenitev glavne pogodbe ni določen, se šest mesecev šteje od dneva, ko bi morala biti pogodba sklenjena po naravi in okoliščinah posla.

Kljub temu pa predpogodba strank ne zavezuje več, če se od njene sklenitve okoliščine tako spremenile, da ne bi bila sklenjena, v kolikor bi bile ob sklenitvi okoliščine takšne (npr. visok dvig cene proizvoda).

ZA KONEC

Na podlagi pogajanj se med posamezniki lahko oblikujejo pogodbni odnosi. Poudariti je potrebno, da pogajanja lahko vodijo do uspešno sklenjene pogodbe, ki jo bosta pogodbeni stranki izpolnili, seveda pa se pogajanja lahko končajo tudi brez končne skupne rešitve. Ob koncu pogajanj lahko stranki skleneta predpogodbo, s katero se zavežeta, da bosta kasneje sklenili pogodbo. Gre torej za pogodbo, katere obveznost je izpolnitev druge pogodbe.

» GAŠPER CERAR

NOV KMETOVALČEV ROKOVNIK !!!

PREGLEDNO IN NA ENEM MESTU: OD SETVE DO ŽETVE, OD OSEMITVE DO TELITVE, OD PRODAJE DO NAKUPOV.

Za informacije in naročila pokličite Kludijo Belšak na telefonsko številko: 02 88 56 700 ali pošljite poizvedovanje oz. naročilo na elektronsko pošto: info@km-z.si.

www.kmetovalec.si

Sudoku

			9			6		
								4
		4	8	5	6		2	
2				6			8	
	7				3			2
	9			8			6	
7	4					3		6
6					4			
1		5	6		8			

Bujta repa

Sestavine:

1 kg pravilno kvašene kisle repe, mesnate svinjske kosti po želji, kozarec oprane in prebrane prosene kaše, žlica maščobe, žlica gladke moke, čebula, česen, črni poper v zrnu, lovorjev list, majaron, ščepec soli in kumine, za prežganje rdeča paprika in moka

Priprava:

Oprano kisló repo pristavimo kuhat v toliko vode, da jo le-ta pokrije. Posebej damo kuhat hrbtné mesnate svinjske kosti z dodatkom jušné zelenjave in soli. Repo skupaj z začimbami (lovor, poper v zrnu in kumina) kuhamo na zmernem ognju približno eno uro. Nato po repi potrosimo oprano in prebrano proseno kašo ter strt česen. Pripravimo svetlo prežganje iz moke, prepražene na maščobi, sesekljane čebule in rdeče paprike. Prežganje gosto zakuhamo ter dodamo juho od kuhanih mesnih kosti, da je repa primerno gosta. Na koncu dodamo meso, ki smo ga pobrali s kuhanih kosti. K bujti repi najpogosteje ponudimo kašné klobase (krvavice) iz prosene, ajdove kaše in ajdove kaše z dodatkom krvi ali pa svinjsko pečenko.

Dan reformacije

Dan reformacije praznujemo 31. oktobra in je državni praznik. Na ta dan je leta 1517 začetnik reformacije nemški duhovnik Martin Luther v mestu Wittenberg na cerkvena vrata pribil list s 95 tezami, s katerimi je obsojal tedanje delovanje cerkve.

Reformacija je bila versko, kulturno in politično gibanje v 16. stoletju, katerega cilj je bila preureditev rimskokatoliške

Cerkve. Potekala je tudi na slovenskem območju. Njen najvidnejši predstavnik je bil Primož Trubar, ki je avtor knjige Katekizem iz leta 1550. Gre za prvo knjigo, napisano v slovenskem jeziku. Izid te knjige predstavlja enega izmed najpomembnejših mejnikov v zgodovini slovenskega jezika, kulture in naroda nasploh.

»JERICA POTOČNIK

Prvi november, dan spomina na mrtve

Prvega novembra praznujemo praznik vseh svetih oziroma dan spomina na mrtve. Praznik temelji na spoštovanju do umrlih in verovanju v posmrtno življenje. Na ta dan se

s tradicionalnim obiskom pokopališča v poglobljenem razmišljanju spominjamo tistih, ki jih ni več med nami.

»JERICA POTOČNIK

KUPUJMO DOMAČE!

Vabimo vas na

3. IZBOR INOVATIVNE MLADE KMETICE / INOVATIVNEGA MLADEGA KMETA

Prireditev bo **7. novembra 2009** v Kulturnem domu Lenart s pričetkom **ob 17. uri**.

Program prireditve:

- 17.00** Pričetek prireditve »Izbor inovativne mlade kmetice / inovativnega mladega kmeta – IMK« s kulturnim programom
- 18.20** Razglasitev ter podelitev nagrade IMK
- 19.00** Pogostitev ter družabni večer z živo glasbo

Vljudno vabljeni!

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Vabilo na

24. tradicionalni posvet Kmetijske svetovalne službe**23. novembra 2009 v hotelu Habakuk v Mariboru
z začetkom ob 9. uri**KMETIJSKA
SVETOVALNA
SLUŽBA
SLOVENIJE

Kmetijska svetovalna služba Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije letos organizira 24. tradicionalni posvet, ki bo potekal v Mariboru v dvorani hotela Habakuk v ponedeljek, 23. novembra 2009. Namen posveta je prikazati ožji in širši javnosti pogled stroke in politike na temo Spremembe skupne kmetijske politike EU in razvoj kmetijstva v Sloveniji.

Popoldanski del bo namenjen predstavitvi dobrih praks na uspešno izvedenih primerih razvoja kmetij z analizo nastalih težav in možnostmi odprave le-teh. Predstavljeno bo stanje v kmetijstvu v letu 2008 in prve napovedi za leto 2009 ter ukrepi kmetijske politike v letu 2010. Vse to bo izhodišče in podlaga za Forum Zemljo imamo, obdelajmo in ohranimo jo, na katerem želimo predstaviti poglede različnih ministrstev na nadaljnji razvoj slovenskega kmetijstva. Povabili bomo predstavnike Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za zdravje, Ministrstva za finance, Službe vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko in predstavnike Sindikata kmetov Slovenije ter Zadrufne zveze Slovenije.

Zaključili bomo z razpravo o finančni in gospodarski krizi, zakonodaji, nekaterih ključnih virih za obstoj kmetijstva, kot so voda, zemlja in ljudje ter dosedanjih ovirah in razvojnih možnostih oz. novih rešitvah.

Iz slovenskega gozda v slovensko kuhinjo, jedilnico, dnevno sobo ...

Ali razmišljate o tem, kje je zraslo drevo iz katerega je narejena vaša kuhinja, jedilna miza, stoli... skratka, vaše pohištvo. Tako kot bi bilo prav, da ne bi onesnaževali narave z nepotrebnimi transporti hrane, bi bilo prav tako primerno, da bi kupovali doma narejene ostale dobrine, za katere ni bilo potrebno prepeljati surovine z druge poloble.

In tako kot je zdaj že povsem v navadi, da recikliramo odpadke, bi bilo enako pravilno, da bi se potrudili in jih čim manj »proizvedli«. Odločitev za naravne materiale je prvi korak. Zato je tudi odločitev za pohištvo iz masivnega lesa eden od korakov k čistejši naravi. Tokrat vas vabi zasavsko podjetje SVEA, da jih obiščete in si ogledate njihovo bogato ponudbo.

Kupon za člane KGZS

Za brezplačno svetovanje arhitekta podjetja SVEA pri izbiri notranje opreme za vašo kmetijo ali turistične objekte na kmetiji

Vabimo vas, da nas obiščete v času **Pohištvenega sejma v Ljubljani od 3. do 8. novembra v hali B, razstavni prostor št.5** ali pa se obrnete na strokovnjake iz SVEE osebno, na naslov **Cesta 20. julija 23 v Zagorju ob Savi (Nives Gorenšek)**, pokličete na telefon št. **(03) 565 52 33** ali pišete na e-naslov **nives.gorensek@svea.si** in s tem kuponom uveljavite možnost individualnega svetovanja. Obiščite nas in nam dovolite, da vam pomagamo uresničiti sanje ter z vami delimo veselje ob nakupu novega pohištva.

Podjetje SVEA je dobitnik številnih priznanj in nagrad, med katerimi izstopa nagrada za letošnjeja mednarodnega sejma Ambienta v Zagrebu - plaketa in medalja MOBIL OPTIMUM za uspešen razvoj ekološkega kuhinjskega programa Sintia iz smrekovega masivnega lesa.

KUPUJMO DOMAČE!**SVEA** praznuje in obdaruje **60 let**

IZDELAVA OKOLJU PRIJAZNEGA POHIŠTVA PO MERI VAŠEGA STANOVANJA

SVEA[®]Kuhinje SVEA-srce vašega doma!